

ÀNIMA

AC Falla Doctor Palos i Adjacents
Sagunt 2026

@miguel___hache

ANIMA

EL VERTIGEN D'EXISTIR

Edita

A.C. Falla Doctor Palos i Adjacents

Coordinació

Merche Aleixandre Vila / Chelo Tarazona Antonino

Equip de treball

Ángel Carrascosa Hernández / Chelo Tarazona Antonino

Lidia Villalba Gomez / Frances Arnau Navarro

Merche Aleixandre Vila

Col·laboradors

Francisco Amigó / Anònim / Teresa Aparicio i Matallín

Ricard Balanzà / Rosa Benet Carot / Enrique Blasco Martí

Francisco Javier García i Obligatorio / Francisco Grimaldo

Gil-Manuel Hernández i Martí / Rebeca Muñoz Oliver

Francesc Palanca Mañez / Pablo Pérez / Miquel Platero Berjas

Cristina Plumed Pérez / Carlos Segundo Rajadell

Publicitat

Ángel Carrascosa Hernández

Portada

Miguel Hache

Maquetació

Yogur de Fresa

Depòsit legal

V-3365-2017

Difusió il·limitada i en valencià

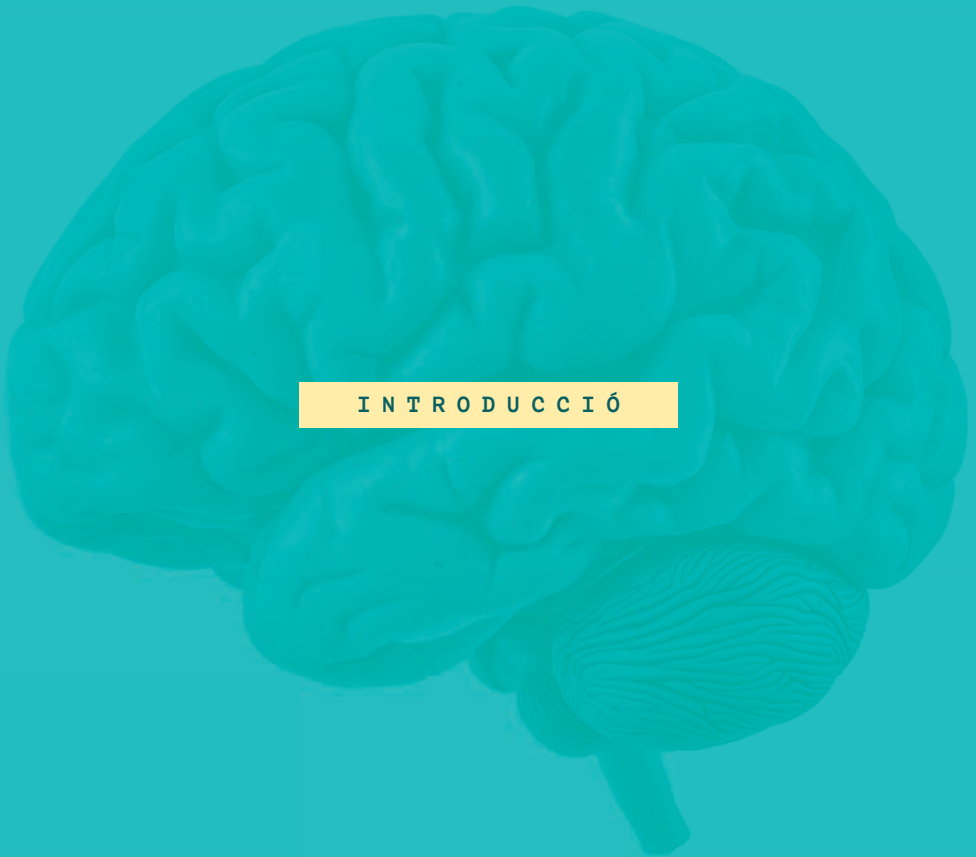

Aquest llibre ha estat revisat pel Gabinet
de Promoció del Valencià de l'Ajuntament de Sagunt.

El llibre ha participat en la convocatòria dels premis
de la Generalitat per a la promoció de l'ús del valencià.

Este llibret participa en els Premis de les Lletres Falleres.

INTRODUCCIÓ

Va començar demanant que li escriguera uns textos, l'ajudara amb unes imatges i preparara les reunions. Al cap de pocs mesos quasi feia el seu treball sense que ho notara, i encara així sempre tenia pressa. Per a estalviar temps li va demanar a una que portara els seus fills al col·legi i els fera el sopar. Una altra els contava els seus contes favorits des del mòbil. Una li netejava la casa. Una altra li planxava. Una fins i tot va acabar dormint amb la seua dona. I una altra, sense esforç, va ser millor pare del que ell mai seria.

Quan el buit per fi el va atrapar va voler abraçar els seus fills, però les seues mans eren aire. En intentar besar la seua esposa no tenia boca. Va plorar, però no va haver-hi llàgrimes. Va voler cridar i recuperar el temps, però la seua veu estava silenciada. Per llavors ja no quedava ànima. Sols pols i cendra. — EOF —

■ El vertigen d'existir

F A L L E S

- 010** Ja duem dècades d'intel·ligència artificial en les falles
Gil-Manuel Hernández i Martí [Associació d'Estudis Fallers](#)

A R T

- 014** Sensibilitats corporals al marge de l'època
Ricard Balanzà [Artista faller](#)

L L I B R E T S

- 020** Tenen valor els llibrets de falla fets per màquines?
Rosa Benet Carot [Científica de dades i fallera](#)

L I T E R A T U R A

- 024** Ànima. (Ànima?)
Francesc Palanca Mañez [Escriptor](#)

C I È N C I A

- 028** Nàixer, jugar, no morir
Francisco Grimaldo [fallaimmaterial.com. Catedràtic de Ciència de la Computació i Intel·ligència Artificial. Universitat de València](#)

E M P R E S E S

- 032** IA, automatització, Sagunt i empreses
Cristina Plumed Pérez [Presidència ASECAM](#)

D I S S E N Y

- 038** Fem embolicat en molta purpurina: crònica d'una estafa creativa
Miquel Platero Berjas [Dissenyador gràfic](#)

P E R S O N E S

- 048** Jo soc un de vosaltres. Un entre tants
Anònim

S O C I A L

- 056** Ànima: essència imperible?
Carlos Segundo Rajadell

F I L O S O F I A

- 062** Reflexió curta: crear, conjunt i intel·ligència artificial
Enrique Blasco Martí [Estudiant de quart curs del Grau de Filosofia](#)

L L E N G U A

- 068** La «i» robòtica:
quan la valencianitat esdevé un reflex pavlovià
Francisco Javier García i Obligatorio Inspector general
de valencianitat

C I N E M A

- 074** La figa de ta T.I.A.
Intel·ligència artificial en el cinema
Francisco Amigó i Pablo Pérez Carne de Perro

P S I C O L O G I A

- 080** El somriure
Rebeca Muñoz Oliver Fallera

F A L L E S

- 084** L'esperit faller
Teresa Aparicio i Matallín Professora i fallera

■ L'ànima de la Falla

- 090** Per què circ?
- 092** Presidència / **Sergio Laguarda Julian**
- 094** Comissió Major
- 095** Comissió Infantil
- 096** Fallera Major / **Rosa Aguilar Tortajada**
- 098** Exaltació de la FM / **Rosa Aguilar Tortajada**
- 102** Falla gran
Açò és un circ!
- 104** Fallera Major Infantil / **Zoe Bautista Muñoz**
- 106** Exaltació de la FMI / **Zoe Bautista Muñoz**
- 110** Falla infantil
El meu aniversari
- 112** Un any en imatges

■ Publicitat

3

NESTEN

ד'תשס"ג

JA DUEM DÉCADES D'INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL EN LES FALLES

Gil-Manuel Hernández i Martí
Associació d'Estudis Fallers

En este article plantegem que fa ja dècades que domina la intel·ligència artificial en les falles. Pot semblar una provocació o una paradoxa, sobretot en un moment com l'actual, en què la intel·ligència artificial generativa s'ha convertit en un dels grans símbols del progrés tecnocientífic contemporani. Però no parlem ací de tecnologia ni d'algoritmes, sinó d'una altra cosa molt més profunda i antiga: «d'una intel·ligència d'artifici».

Perquè quan parlem d'intel·ligència artificial aplicada a les falles, no ens referim a la tecnologia sinó a l'artifici, és a dir, a una intel·ligència que ha deixat de ser popular, espontània, i que s'ha convertit en una construcció artificiosa, controlada, calculada, pensada per ocultar o domesticar allò que originàriament brollava de manera viva i irreverent del poble. L'artifici, en este sentit, no és un simple ornament ni una determinada estètica: és una estructura de poder, una màscara cultural, un mecanisme de neutralització simbòlica.

Hi hagué un temps —no tan llunyà— en què les falles eren l'expressió directa d'una «intel·ligència natural col·lectiva». Una intel·ligència crítica, satírica, festiva i dissident, capaç de posar el món del revés i de mirar el poder amb ulls burletes. Era una intel·ligència subterrània, alternativa nascuda del carrer, que sabia llegir els signes del temps i respondre amb ironia, amb foc i amb riure, amb violència simbòlica. Les falles eren un espill deformant i lúdic del món, una forma popular de protesta social, una mena de pensament incandescent que es feia matèria efímera i col·lectiva.

Esta intel·ligència natural de la festa constituïa, de fet, una forma de poder diferent: un poder de baix a dalt, un poder de les masses, de la comunitat que riu, que qüestiona, que es permet el luxe d'imaginar-se un altre ordre. En este sentit, la festa —i especialment

una festa de base carnavalesca com la fallera- actuava com un estat d'excepció popular: un temps i un espai on les jerarquies quedaven suspeses, on l'ordre s'invertia i el poble podia, per un instant, assajar la subversió.

Però el poder sap que la festa, deixada a la seua pròpia llibertat, és perillosa. Per això necessita que tinga un principi i un final, un programa tancat, una gestió, un reglament, uns protocols i unes recompenses. La festa, per poder ser tolerada, ha de ser domesticada. I així com en altres àmbits de la vida social el poder s'ha servit de la burocràcia, de la moral o de la ideologia per mantindre el control, en les falles ho ha fet a través de l'artifici: premis, distincions, subvencions, reglaments, jurats, discursos i consignes que transformen la llibertat en competició i la crítica en conformisme.

Esta és la intel·ligència artificial que domina hui les Falles. No és la dels robots ni la de les màquines, sinó la d'un sistema d'artificis i constructes dissenyat per ofegar la intel·ligència natural del poble. Una intel·ligència que calcula, que classifica, que valora, que jerarquitzava, que decideix què és digne i què no. És una intel·ligència aparentment racional, però en el fons perversa, perquè substitueix la vitalitat per l'ordre, la creativitat per la norma, la crítica per la simulació.

El resultat és una festa espectacular però buida, formalment exuberant però simbòlicament anèmica. Un ritual que continua existint, però que ha perdut gran part del seu esperit originari. La intel·ligència natural de les falles -aquella que sorgia de la burla, del desafiament i del desordre creatiu- ha quedat sepultada sota capes i capes d'artifici: sota el pes de la competició, de la professionalització, de la propaganda, de la ideologia del progrés i de la banalització mediàtica.

Tanmateix, entre la runa de tanta artificialitat, encara hi ha algunes espurnes. Hi ha falles que tornen a pensar, que tornen a incomodar, que tornen a riure sense permís. Hi ha artistes i col·lectius que experimenten, que recuperen l'esperit transgressor, espiritual o simbòlic de la festa. En els cadafals, en els llibrets, en propostes culturals de tot tipus. En elles es manifesta, com una llum humil, però resistent, eixa intel·ligència natural que mai no ha desaparegut del tot, encara que haja estat amagada o silenciada.

La pregunta és: pot la nova intel·ligència artificial tecnològica –esta que ens fascina i ens espanta alhora– ajudar a reviure aquella intel·ligència natural de les falles? O més aviat corre el risc de reforçar el mateix artifici que ens ha dut fins ací? Personalment pense que l'algoritme, com el reglament, tendeix a reproduir el que ja existeix, a estabilitzar el sentit, a impedir la desviació i l'imprevist. I la festa, per definició, és el regne de l'imprevist, de l'excés, de la desmesura.

Per això, més que confiar en la «tecnologia», hem de confiar en la «memòria». En la memòria col·lectiva, en la saviesa popular, en la creativitat que naix del carrer i no del despatx. Cal tornar a creure en la intel·ligència natural de les falles: aquella que sap riure's del poder, que sap encendre el foc no per destruir sinó per alliberar, que sap reconstruir-se cada any des de les cendres. Només quan les falles recuperen esta intel·ligència natural –crítica, lúcida, desobedient– podran retrobar la seua ànima. I només així la festa deixarà de ser un producte cultural dirigit per una intel·ligència artificial del poder, per a tornar a ser el que sempre fou: una forma de coneixement col·lectiu, una reforma insolent i lúdica de rebel·lia popular, una metàfora viva de la llibertat en moviment. – EOF –

SENSIBILITATS
AL

CORPORALS
MARGE

DE L'ÉPOCA

Ricard Balanzà

Artista faller

La natura i el passat i se'ns mostren com unes referències constants amb les quals comparar per tal de valorar i tractar d'entendre eixes qüestions universals que constantment ens retornen. Amb els vestigis que han arribat fins als nostres dies podem rastrejar la història de la humanitat a partir de les idees i les tècniques que, al llarg del temps, han determinant el progrés -o el retrocés- de les cultures i els pobles que l'han conformada. En l'intent constant de resoldre i satisfer les necessitats de cada moment, i de gestionar els recursos, la creació d'eines i la seua utilització han permés avanços decisius, sense els quals el nostre present seria substancialment diferent. D'aquesta manera, els desenvolupaments tecnològics s'han transmés amb el temps, fonent-se amb les estètiques i els codis propis d'entendre el món de cada cultura. La tecnologia, en permetre una percepció cada vegada més complexa i multidimensional del món i de nosaltres mateixos, transforma la nostra concepció de la realitat i de la vida generació rere generació, projectant-nos en la tensió permanent entre progressar o conservar.

L'actual societat de consum i entreteniment, immersa en una successió contínua de crisis -econòmica, d'habitatge, energètica, ecològica, migrant, identitària, etc.-, prioritza uns sectors en detriment d'uns altres amb la finalitat de satisfer les necessitats immediates, que es troben en un punt d'inflexió amb la reducció de les classes mitjanes, la davallada i ascens de les potències hegemòniques i el desplaçament del centre econòmic mundial al Pacífic i el sud-est asiàtic. En aquest procés, la globalització projecta idees i procediments sense discernir-ne els trets essencials, sovint deslligats del tarannà identitari o dels costums ancestrals. Costums, o tanmateix tradicions, que, tal com assenyala Aguilera Cerni, s'han d'entendre com

a formes de pensar i sentir dels pobles, que integren els reflexos de la vida cultural popular i l'expressió de determinades concepcions sobre el món i la vida. Així, quan una manifestació artística perviu, ho fa perquè el poble hi expressa una manera pròpia de ser i la idea que té de si mateix. Un fet que esdevé la base de la seua riquesa cultural i genera contradiccions i múltiples significats que prolonguen i transmeten condicions materials, mentals i culturals originàries. Tot i això, aquesta continuïtat no implica necessàriament la pervivència dels continguts, que varien i es renoven amb el temps.

Una dinàmica semblant es produeix en el treball creatiu, que exigeix una atenció simultània al món i al nostre ésser més íntim, ja que tota obra d'art articula el límit entre el jo i la realitat. Aquest requeriment entra en conflicte amb la lògica de l'allau globalitzadora, consumista i d'oci del neoliberalisme tecnofeudal, centrada en la producció d'objectes per a l'intercanvi econòmic, en la complaença de l'entreteniment o en l'acumulació d'experiències mecàniques com a reflex social. Aquestes dinàmiques troben una clara analogia en el món intangible de les xarxes, la imatge i del «pantallisme». En contraposició, com afirma Juhani Pallasmaa, les revolucions artístiques impliquen sempre un retorn a la connexió amb els transfons invisibles de la ment humana, allunyant-se de la superficialitat, del banal i de l'immediat.

Per això, davant la sofisticació tecnològica, el món digital i les intel·ligències generatives -que venen a suplir les facultats humanes pel rendiment-, reconèixer la nostra essència corpòria i holística esdevé determinant per a no perdre la sensibilitat que ens connecta amb el més profund del nostre ésser i, alhora, amb allò sensorial, que constitueix també una dimensió espiritual. El treball amb les mans i amb els sentits permet conèixer i interiorit-

Around the World Photos / Shutterstock.com / Shutterstock.com

zar els materials que comparteixen fisicitat amb nosaltres, obrint la porta a visions més originals, genuïnes i sorprenents. Aquesta és una característica essencial que cap màquina ni cap intel·ligència no corporal no pot replicar, ja que l'existència humana és fonamentalment corporal. Així, com a éssers corporals, és la pròpia experiència emocional i la percepció sensorial allò que fa possible la creació.

D'entre totes les condicions humanes, la capacitat d'imaginar pot considerar-se la qualitat més genuïnament humana, i l'estat creatiu, la més rellevant. Aquest estat comporta una immersió hàptica: la mà que explora, investiga i coneix d'una manera parcialment independent del pensament racional. Pallasmaa recorda que el treball manual permet a l'ésser humà creador establir relacions específiques entre el pensament i la creació, entre la idea i l'execució, entre l'acció i la matèria, entre l'aprenentatge i la pràctica, i entre la identitat pròpia i l'obra. En interioritzar la naturalesa d'un material mitjançant el procés creatiu, el resultat esdevé conseqüència directa d'aquest aprenentatge, en què sensibilització i forma artística es fonen com a expressions d'una manera de pensar i d'un coneixement existencial essencial.

Així, en l'experiència de qualsevol obra, aquest transfons es transmet, travessa l'espai i el temps i permet percebre una veritat compartida, la qual és, possiblement, allò més pròxim al que podem entendre per bellesa. Així, aquesta, no és una qualitat estètica aïllada, sinó que sorgeix de la capacitat de captar les interdependències inqüestionables de la vida. I l'estat creatiu que la capta només pot donar-se quan hi ha una experiència humana al darrere, capaç d'aportar una connexió immediata i una veracitat cada vegada més valuosa en un context marcat per l'empobriment de l'atenció i del coneixement del món amb la intervenció i arbitratge dels nostres sentits.

En temps complexos, convulsos i accelerats, l'interés per formes i relats sensibles -que exigeixen temps, voluntat i predisposició- sembla quasi una utopia, o qüestió d'una altra època. Si en els aspectes més importants de la vida el que és transitori s'imposa i els rituals es dilueixen, què pot esperar-se d'obres artístiques efímeres com les falles? La seua existència afronta dificultats per retenir talent, adaptar-se i obrir-se a mirades més sensibles, i abastir així un caràcter més implicat, compromés i lúdic. Una gran i costosa experiència que cada any reprén i recrea el seu sentit, només perviurà si s'adapta mantenint la seua essència d'espurna i exultació, i si en el seu context cultural i en cadascuna de les persones de la qual formem permeta descobrir sensibilitats humanes autèntiques que captiven i transformen en ser compartides. — EOF —

TENEN VALOR ELS LLIBRETS DE FALLA FETS PER MÀQUINES?

Rosa Benet Carot

Científica de dades i fallera

Ho confesse: abans que paraules com «ChatGPT» entraren en les converses quotidianes i abans que la intel·ligència artificial fora tema de debat a casals i tertúlies falleres, jo ja havia publicat una part d'un article al llibret del Mocador escrit per una màquina. No una màquina qualsevol, sinó un sistema que estaven entrenant a la mateixa Universitat Politècnica de València, pensat per aprendre a escriure, a imitar estils i a generar textos a partir de patrons humans.

Em vaig preguntar retòricament: «açò és el futur? I, sobretot, té valor un llibret si no hi ha una persona darrere de cada paraula, de cada dibuix, de cada decisió de disseny?»

Perquè un llibret, almenys per a mi, no és només un recull d'explicacions del monument i quatre poemes. És també la il·lustració que acompanya el text, el traç d'un artista que interpreta la crítica, la manera com un dissenyador ordena les pàgines perquè el missatge respire. És memòria, és crítica, és identitat. És un espill on la falla es mira i es reconeix, i també on el barri, el poble, la ciutat i la festa poden veure's reflectits.

Durant dècades, els llibrets han sigut una trinxera cultural: en valencià, amb sàtira, amb mala llet quan calia, amb tendresa quan tocava. Escriets, dibuixats i dissenyats per fallers, falleres i col·laboradors que, amb més o menys traça, posaven negre sobre blanc —i color sobre paper— allò que pensaven i sentien. No sempre era perfecte, però quasi sempre era autèntic.

Per això, l'arribada de les màquines a l'escriptura, a la il·lustració o al disseny genera recel. Ens fa por que tot es torne homogeni, correcte, polític i buit. Ens fa por perdre la veu pròpia, però també l'estil visual, l'accent gràfic, la personalitat que fa reconèixer un llibret només obrir-lo. I no ens falta part de raó. Una màquina no sent una despertà, no ha

passat fred al casal ni ha discutit hores sobre quin color representa millor el projecte de l'any.

Ara bé, també he vist llibrets «humans» que no deien res. Textos de farciment, il·lustracions sense ànima, dissenys repetits any rere any sense cap risc. Articles que compleixen l'expedient, dibuixos correctes, però oblidables, maquetacions que no contenen res. I ací és on comence a dubtar de les meues pròpies certeses. Per què, si un text, una imatge o un disseny fet per una persona no transmet res, i un treball fet amb ajuda d'una màquina aconsegueix provocar una reflexió, emocionar o fer somriure... quin dels dos té més valor?

Potser el problema no és la màquina, sinó l'ús que en fem. Una eina, al cap i a la fi, no és ni bona ni dolenta per si mateixa. Ho és segons la mirada que la guia. Una intel·ligència artificial pot ajudar a estructurar idees, a millorar un estil, a corregir errades, a explorar imatges. Però també pot convertir-se en una comoditat perillosa que ens lleve l'esforç de pensar i crear.

El perill real, des del meu punt de vista, és que deixem de dir coses pròpies. Que tots els llibrets acaben sonant igual i semblant igual. Amb textos impecables però sense veu, amb il·lustracions boniques, però genèriques, amb dissenys que no diguen res. I això no és culpa de les màquines, sinó de la renúncia humana al criteri, a la implicació i al risc creatiu que aporta el dissenyador.

També hem de ser honestos: no totes les comissions tenen escriptors, il·lustradors o dissenyadors a mà. Hi ha ganes, hi ha estima per la falla, però no sempre hi ha temps, formació o recursos. En eixos casos, una ajuda tecnològica pot permetre que el llibret existisca, que estiga en valencià, que tinga una coherència visual i textual, i que complisca una funció cultural mínima que, d'altra manera, potser es perdria.

Però ací és on vull ser clara. La màquina pot ajudar, però no pot substituir allò que realment dona valor a un llibret. No pot substituir la mirada crítica d'una persona, ni la sensibilitat d'un il·lustrador, ni les decisions d'un dissenyador que entén què vol transmetre.

Les Falles sempre han evolucionat, sí. Hem incorporat nous materials, noves tècniques i noves eines. Però mai hem deixat de posar-hi l'ànima. I el llibret, si vol continuar sent una peça cultural amb sentit, ha de mantindre-la. La tecnologia pot ser un suport, un mitjà, una ajuda puntual. El valor real continua estant en la part humana, en la gent que pensa, crea, discuteix i decideix què vol i com vol contar-ho.

Perquè, al remat, un llibret fet amb màquines pot ser correcte. Però un llibret fet amb persones –encara que s'ajuden de màquines– és el que pot ser inoblidable. – EOF –

ÀNIMA. (ÀNIMA?)

Francesc Palanca Mañez

Escriptor de «Proyecto Aviar»,
«Psicofonías», «Operación Kentucky»
i «Sin Respuestas de Gloria»

Autovia A7, prop de la sortida sud de la ciutat d'Elx. En un anunci publicitari d'aquests que es troben a les voreres, un empresari local anima a usar la intel·ligència artificial en la teua empresa. El lema és «I si la millor amiga del teu negoci és una IA?»; acompanya aquesta imatge una robotitzada dama d'Elx, com si fos un personatge de Metropolis fos (sèrie dels 80 que us anime a veure). Lluny d'animar-me a contractar els serveis del jove emprenedor local, aquest anunci em va portar a fer una reflexió sobre el lema de campanya. Pot una intel·ligència artificial ser la teua millor amiga? La meua primera impressió va ser que si aquesta és la culpable de perpetrar un atemptat com aquest al patrimoni local, no hauria de ser-ho ni la del meu pitjor enemic. Però reflexionant una mica més, la segona impressió és que depèn.

Primerament, del que consideres que és un millor amic. Si la teua concepció és la mateixa que la del típic terròs d'institut ianqui, que s'ajunta amb el company d'excel·lent perquè aquest li faça els deures i treballs que li encarreguen, potser sí, però aleshores t'arrisques que et retorne una dama d'Elx robotitzada, o alguna cosa pitjor. En canvi, si el que demanes en un millor amic és algú que t'escolte, que et pugui aconsellar, o algú amb el qui pugues comptar quan ho necessites..., doncs, mira, tampoc. Cert que és menys probable que rebes alguna cosa estèticament qüestionable, però també que únicament rebràs el que vols escoltar, i no el que necessites.

Una intel·ligència artificial no t'escoltarà, farà que t'escolta. És incapaç d'identificar matisos en la veu, no sap quan menteixes, conscientment o inconscientment, quan ets irònic i quan no, i per això li ho has de donar tot mastegadet. I sense dobles sentits, perquè aleshores es perd. Vaja, que si li preguntes si hauries de dir a Pepet que es compre vint euros de bosc

perquè es perda, et respondrà probablement que atenent al que costa el metre quadrat a la teua ciutat i que el preu dels espais naturals es dispara, que si vols que el pobre Pepet es perda necessitaràs almenys uns vint milions. Tampoc és capaç d'agafar-te per banda un dia, posar-te una cervesa al davant i dir-te «què et passa? Perquè sé que no estàs bé», com tampoc és algú amb qui compartir èxits personals. En el millor dels casos et recomanarà la millor marca de cava per tal de brindar; en el pitjor et dirà que «no està malament, però per millorar has de fer això i això altre». I així podríem seguir una estona, però ja heu agafat la idea.

Una intel·ligència artificial no podrà ser mai el teu millor amic, perquè sempre li mancarà el que sí que té el teu millor amic: ànima. I precisament aquesta manca de qualitats és la que tampoc farà que siga una bona escriptora. Una intel·ligència artificial no sabrà mai com fer un bon acudit, que et faça riure fins i tot dintre de l'autobús. Tampoc et commourà en una escena d'allò més tendra com a fallera el dia de la «cremà». I millor no parlar d'encendre coses en flames, perquè us assegure que d'això no en té ni idea. Excepte si el que vols encendre és brasa per fer xulles, perquè aleshores t'animarà a comprar carbó, fulls de l'ABC (que cremem igual però sap menys greu), i xulles de titot, perquè, al preu que s'ha posat el corder, surt més a compte el bosc de Pepet. — EOF —

NÀIXER,

JUGAR,

NO MORIR

Francisco Grimaldo

fallaimmaterial.com

Catedràtic de Ciència de la Computació
i Intel·ligència Artificial
Universitat de València

En el moment actual, quan la intel·ligència artificial i l'automatització semblen haver erosionat la idea que la intel·ligència, la voluntat i la sensibilitat són patrimoni exclusiu de l'ànima humana, convé reivindicar allò que encara ens fa irreductibles: la creativitat. No com un talent excepcional, sinó com un procés vital profundament humà.

Nàixer

Tota idea innovadora naix en un espai estranyament improductiu, com ens recordava l'alfarrer Emili Boix. La creació necessita temps que no rendibilitza res de manera immediata: temps per a errar, per a explorar camins inútils, per a dubtar i corregir.

Aquest malbaratament aparent és, en realitat, el sòl fèrtil de la novetat. Les màquines, dissenyades per optimitzar, no saben perdre el temps; la seua «ànima» està orientada a maximitzar una reproducció eficient —i sovint precària— de la realitat existent. L'humà, en canvi, pot permetre's nàixer una vegada i una altra a través d'una idea inesperada.

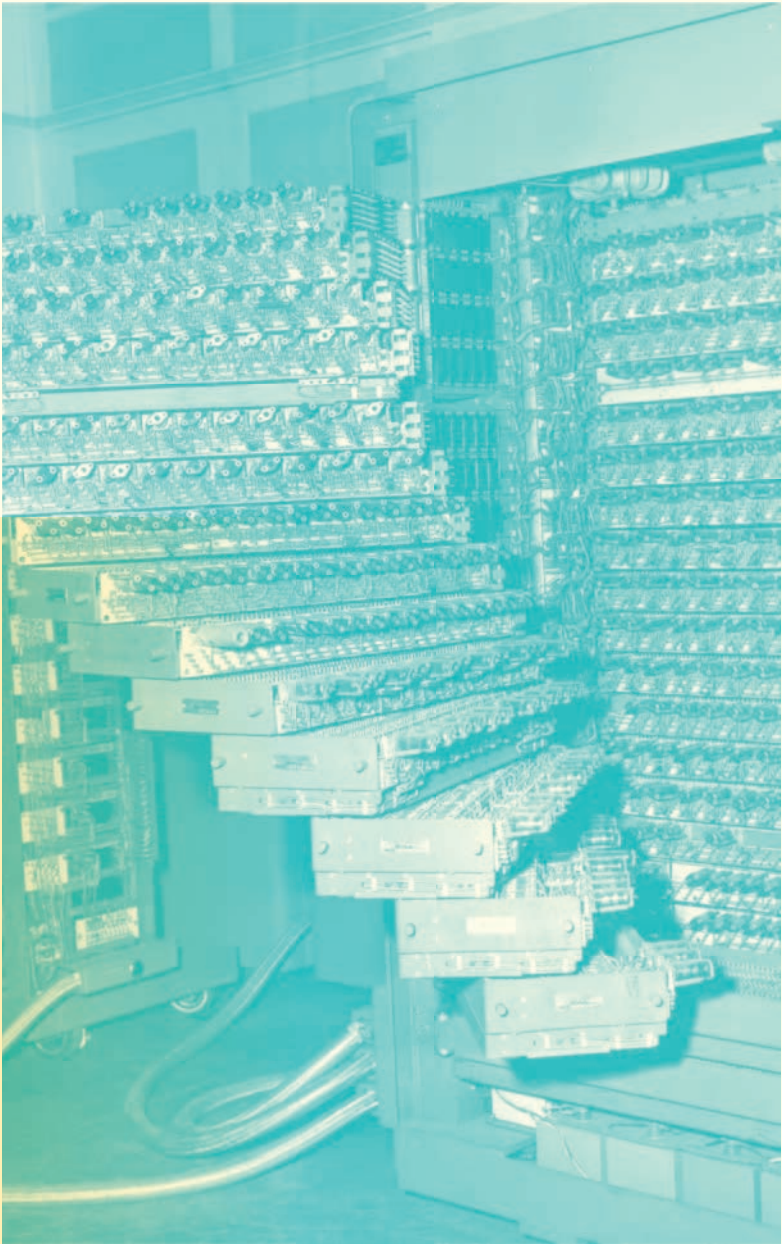
Jugar

Històricament, les persones hem jugat amb màquines i simuladors per entrenar-nos, aprendre o desenvolupar la creativitat. Aquest joc estava condicionat: l'humà només podia fer allò que la màquina li permetia. Però alguna cosa ha canviat.

Els darrers desenvolupaments tecnològics han invertit el rol: ara són les màquines les que juguen amb nosaltres, entrenant-se amb les dades, els textos, les imatges i les decisions que proporcionem. Hem passat del «programari com a servei» a l'«humà com a servei». Com cantaven els Kraftwerk, «We are the robots», però amb una ironia reveladora: som nosaltres qui alimentem la seua intel·ligència.

No Morir

Davant d'aquest escenari, alguns anuncien la fi de l'humà. Tanmateix, ocorre just el contrari. L'acte creatiu es posa en primera línia i recau, de nou, del costat de les persones. Les ajudes tècniques estan cada vegada més ben resoltes per les màquines; el que no poden fer és viure, jugar ni nèixer idees des de la incertesa. Lluny de morir-nos, els humans estem més de moda que mai! – EOF –

IA, AUTOMATITZACIÓ, SAGUNT I EMPRESES

Cristina Plumed Pérez
Presidència ASECAM

Qui pense que les noves tecnologies han arribat per a complicar-nos la vida està equivocat; qui s'hi resisteix, està mort.

L'automatització és fonamental per a la competitivitat industrial, i això no és una afirmació recent. Ho és per tres motius fonamentals: l'increment de la productivitat, la millora de les condicions laborals i l'eficiència en els processos.

L'increment de la productivitat es deu al fet que els ritmes de treball que ofereixen els automatismes permeten a les línies de producció tindre temps de cicle menors, augmentant el volum de producte per torn i escurçant els terminis de lliurament. En tasques repetitives o de precisió, s'aconsegueix a més la reducció d'errors.

Millora de les condicions laborals: amb la implantació de sistemes automatitzats s'allibera als treballadors d'aquestes tasques físiques d'alta exigència, es redueixen els riscos que poden generar accidents i s'elimina la càrrega física i mental que pot derivar en malalties laborals. Automatitzar processos industrials proporciona un entorn de treball més segur i, a més, millora la motivació i la satisfacció dels empleats, convertint-los en un equip més productiu i alhora compromés amb els objectius de l'empresa.

Eficiència en els processos: gràcies a les noves tecnologies, els equips de treball tenen un menor consum tant d'energia elèctrica com pneumàtica. Automatitzar i renovar les línies de producció és una garantia de reducció de costos, ja que s'optimitza l'ús de l'energia.

Per tot això, les empreses industrials de Sagunt van iniciar el seu camí cap a l'automatització de processos fa molts anys. De fet, no és una novetat: ha sigut un procés continu des de la revolució industrial. Però, a més, la indústria és sinònim d'innovació, i cada dia la implantació de noves tecnologies és més creixent. Jo diria

fins i tot que el creixement del seu ús és exponencial en determinats sectors industrials. L'ús de robots ja és habitual; la robòtica industrial ha revolucionat la indústria. Les nostres empreses industrials, a més, amb l'objectiu d'implantar les millors solucions per als seus processos de fabricació i control i ser més sostenibles, comparteixen reptes tecnològics i innovadors en fòrums amb instituts tecnològics, universitats i altres empreses per a assolir l'excel·lència.

De fet, en ASECAM vam incorporar fa quatre anys una persona com a agent d'innovació, precisament per a treballar amb les empreses en la detecció d'aquests reptes, en el camí cap a la innovació i en estar ben connectats amb l'ecosistema innovador autonòmic i nacional, així com per a poder obtenir ajudes que permeten dur a terme aquesta transformació.

Clarament veiem diferents nivells d'innovació en les empreses, segons la seua grandària i sector. Les grans quasi sempre han adoptat abans processos automatitzats, han plantejat reptes innovadors internament i externament i exerceixen un efecte tractor sobre els seus proveïdors, que solen ser empreses més menudes.

També veiem empreses xicotetes que no sols tenen departaments d'innovació, sinó que la innovació està en el seu ADN, i són en alguns casos pioneres en l'adopció d'alguna tecnologia i, a més, molt participatives i col·laboratives amb l'entorn.

I, finalment, hi ha empreses com les «startups» que naixen ja d'una idea disruptiva i la innovació és la seua raó de ser. He de dir que d'aquest tipus d'empreses en tenim moltes menys a Sagunt, però sí que hem procurat que, mitjançant algun «hackathon», es facilite la creació de «startups» locals o fins i tot atraure'n d'altres territoris.

No m'oblidge de les empreses logístiques, un sector amb molt de pes actualment en la nostra

Around the World Photos / Shutterstock.com

comarca i especialment a Sagunt. Quan parlem d'empreses logístiques, en molts casos es pensa en el mitjà de transport –camió, tren o vaixell–, i no es pensa en els magatzems. Els centres logístics són ara purament innovadors: si no ho són, moren. Necessiten implantar tota la tecnologia possible per a ser competitius. He tingut el plaer de visitar diferents empreses logístiques automatitzades a Sagunt, amb solucions increïbles: automatització d'inventari i embalatge, tecnologia per a franges horàries de lliurament en última milla, robots en magatzems i rutes optimitzades, robots AGV que mouen prestatgeries...

S'utilitzen solucions tecnològiques com la intel·ligència artificial (IA) i el «machine learning» per a l'anàlisi predictiva i l'optimització de processos; última milla amb rutes optimitzades i franges horàries; i, per descomptat, tot amb l'objectiu de ser més sostenibles, reduint emissions i apostant per la logística verda.

La IA és una eina que s'ha democratitzat ràpidament i la utilitzem en el nostre dia a dia, tant moltes persones a nivell professional com personal, i sens dubte és una eina que ajuda i ajudarà molt les empreses.

En ASECAM oferim formació constant per al seu ús en l'entorn empresarial i per a conèixer els riscos en ciberseguretat i aprendre quines precaucions i assegurances hem de tindre per a operar amb rigor. És clau utilitzar-la, i encara més saber els perills que comporta no usar-la bé.

En conclusió, les empreses de Sagunt tenen sens dubte el repte d'absorbir totes les tecnologies al seu abast, sobretot les pimes, però som un territori privilegiat per l'àmplia presència industrial i logística, que influeixen positivament amb el seu exemple per a dur a terme aquesta transformació i unir-se a l'estela de la transformació tecnològica.

I per a aquells que pensen que els robots «ens llevaran» el treball, els he de dir que poden es-

tar tranquils, perquè falten i faltaran persones per a treballar en tots els sectors. El que sí que necessitem és saber quins llocs de treball seran els més demandats, i és urgent adaptar el nostre sistema educatiu perquè responga a les necessitats de les empreses del territori en aquest i en altres àmbits.

A nivell personal, l'ús de la IA em facilita molt l'obtenció d'informació i l'aprenentatge. Com a presidenta d'una associació empresarial referent, he de formar-me i informar-me sobre avanços innovadors, normativa legal i l'actualitat, però sempre ha d'existir la visió crítica de la persona, l'anàlisi de la realitat, el contrast de la informació i, per descomptat, en cada article, cada intervenció i cada tema que prepare hi imprimisc la meua sensibilitat personal i empresarial.

Francament, no crec que mai es perda l'ànima, la persona; però som nosaltres qui hem de valorar i afavorir allò autèntic. La IA és una eina per a ser millors, però no és un fi. — EOF —

FEM EMBOLICAT EN MOLTA PURPURINA: CRÒNICA D'UNA ESTAFA CREATIVA

Miquel Platero Berjas
Dissenyador gràfic (de moment)

Què li pot quedar al disseny? Cinc anys? Deu? És dur, però cert. Tal vegada és un poc tremendista i apocalíptic. Però no deixa de ser una cosa factible a mitjà termini. Per descomptat hi haurà qui vengui la burra amb alguna frase de «Mr. Wonderful» sota del braç per a salvar-nos a tots. Que si el disseny com a concepte, la creativitat, l'art, les flors, les plantes i romanços.

El disseny no és sols anar amb els peus descalços. Sí, segur que els «rock stars» de sempre no tenen res a témer perquè ho són, i això està bé. Però hi ha tota una base de supervivents gràfics als quals l'escena de la bola d'»Indiana Jones i el temple maleït» se'ls quedarà menuda.

El parany d'allò gratis

Una dissenyadora o un dissenyador s'esforça, treballa, creix i es forma continuament. Per això el seu treball té un valor. Encara que molts s'obstinen a menysprear-lo. Ara qualsevol des de casa seua creu que pot, amb un parell de clics, fer un disseny vàlid. I, compte a l'excitació suprema: ho pot fer gratis. Però això és una mentida com un piano. Primer per descomptat a nivell tècnic, que tots els llestos poseu la pota fins al fons en conceptes bàsics. Sols cal pensar el que costa, en energia i aigua, tindre en marxa els serveis i servidors per a moure una d'aquestes intel·ligències. Una barbaritat per a qualsevol «meme» absurd que fas per a començar amb els col·legues.

Ens ho donaran gratis per sempre perquè són més guapos que les pessetes? Què trauen a canvi? Són aquestes superempreses germanetes de la caritat? Quins interessos hi ha darrere? Per descomptat que hi ha opcions gratuïtes, de moment, però les millors ja tenen plans de subscripció, filiacions i coses d'aquestes. És com la història que et contava la teua mare de quan se suposa que et convidaven a droga, la primera te la regalen, però quan ja estàs enganxat, es paga.

La cultura de l'arranjament ràpid

Ahir mateix un «sanguango» en Instagram venia un vídeo que havia fet per a un gimnàs, segons ell, en 30 minuts. Eixia més content que unes castanyoles venent la seua moto. I la veritat, el vídeo era un nyap, avorrit, farcit de clixés i imatges repetides fins a l'avorriment i sense novetat en el front. En els comentaris gran part de l'audiència lloava el «creador» amb vitols i festes, sorpresos de la seua destresa. Clar, si ens sorprén eixe nivell de capacitat, malament anem. Encara que també va haver-hi qui li enlletgia el gest i el posava en el seu lloc.

Potser eixe és el debat real. Qui era el vertader responsable d'eixe esperpent? Qui en té la culpa? Tenim tres parts, el que fa el vídeo tot pagat d'ell mateix, encara que el producte siga intranscendent i oblidable; l'empresari del gimnàs, que li'l compra per quatre xavos i està feliç amb un producte mediocre, però barat i que assumeix erròniament com un bon negoci; o el públic, que valora més la facilitat i la rapidesa, en un desig oníric en el qual ell creu que també pot fer-ho. Encara que el que més va fer mal va ser veure com citava el famós «Do it Yourself» fent seu aquest missatge d'una manera lamentable i terriblement errònia. La ignorància és massa atrevida.

El DIY no era això

El punk va començar en els setanta, potser des del cansament a l'idealisme hippie sense canvis estructurals i les seues promeses incomplides. A això sumem una música convertida en una indústria grandiloqüent i en un negoci milionari. Però en els vuitanta se li va tirar per damunt un bon toll de gasolina com a resposta a les polítiques neoliberals («neo» diu...) del Tacherisme salvatge i la seua mentida liberal recalcitrant. Ací entren els discursos anarco-punks, que ja no sols escupen contra l'apatia social, sinó di-

rectament contra el sistema econòmic i polític. L'ètica DIY (per les seues sigles en anglés: «Do it Yourself»; traduït: «Fes-ho tu mateix») es refereix a l'ètica de l'autosuficiència, a través de la realització de tasques sense necessitat de la contractació d'un especialista o professional. Però, alerta, això no es tractava d'un brindis al sol «porque yo lo valgo» o per estalviar-se tres pessetes.

Era una aposta revolucionària contra la cultura del consum i el sistema capitalista amb creativitat i originalitat, sense seguir un camí establert per uns altres. Des d'una perspectiva teòrica, el punk es presenta com una reacció a la postmodernitat proposant autenticitat i desmantellament de narratives oficials com a antídoto a la dictadura de la mercantilització¹. Precisament tot el contrari a l'abús de la màquina, on el benefici recau únicament en unes poques empreses o persones que es lucren a tota pastilla de manera obscena destrossant més encara l'equilibri en el repartiment de riquesa, la qual cosa inevitablement generarà més desigualtat, pobresa, conflictes i problemes socials. Però fins i tot el punk es va corrompre i es va convertir en una moda, quasi amb productes de luxe. Una llàstima. Això és perquè al final, tot és per diners. Concretament per mantindre eixe estatut en el qual uns pocs tinguen quantitats obscenes d'ell i la resta mirem des de baix.

«Uti non abuti»

No tot val. Tampoc pot ser una tendència actual, forçar al màxim l'ús de la màquina per a emprar els seus recursos de manera obscena. Vinga la foto feta amb IA com si no hi haguera demà.

1.«Postmodernisme i la subcultura Punk». Ryan Moore. Universitat de Kansas.

A la babalà. Posa'n una altra que cap! I vinga la foto generada, cadascuna d'un pare i una mare, sense sentit. Només perquè és fàcil i sé fer-ho.

Pot ser que en uns certs contextos siga una benedicció o et puga traure d'una dificultat, però igual que un article de llibret generat amb ChatGPT no té cap valor, la proliferació desmesurada d'imatges fetes amb IA, normalment amb píxels com a punys per a més «inri», que ni d'això sabem per a tan llestos que som, quede establert com una cosa positiva. Més existint bancs d'imatges meravellosos. I si cal pagar es paga, perquè abusar d'alguna cosa o algú per a un fi i no pagar el seu treball no és innovació, ni modernitat ni tendència, és esclavitud. I a més queda «cutre».

El parany de l'algorisme

Perquè l'eina és ací i està per a quedar-se, l'important és l'ús que li donem. Tots usem la màquina, però aquesta ha de ser un recurs més com ho són altres. Perquè la màquina crea a partir de la còpia, d'un algorisme. Bé, no copia literalment, sinó que genera a partir de patrons estadístics extrets de les dades, i això no la fa ni neutra ni intel·ligent, sinó dependent de les decisions humanes que hi ha darrere.

Però, compte, que es pot manipular, orientar i conduir cap a on interesse. O cap a on li interesse a algú en concret. A qui?, per descomptat a mi no m'estan preguntant. Però amb el perill afegit d'estar en unes poques mans i de transcendir més enllà de les democràcies i els governs, que evidentment i fent gala del seu retard intel·lectual habitual, legislaran quan estiguem ja tots morts. A qui no li ha passat que l'algorisme de Spotify et recomana una banda que res té a veure amb tu? ChatGPT sempre et dona la resposta que cerques? Amazon et recomana el millor producte o el que ell vol vendre't? Qui controla aquests uns i zeros?

La diferència amb internet

La revolució industrial que va suposar internet va ser més gradual. Internet es va inventar molt abans de la seua implantació mundial en els anys seixanta. Va entrar a poc a poc i la tecnologia va anar millorant la universalització de l'accés (per descomptat, previ pagament). En canvi, la IA i totes aquestes merdes van a tota pastilla. D'un mes a un altre n'ha eixit una altra de nova que és la repera. Quantes en portem ja?

La pròxima serà la definitiva. Una per a imatges, una altra per al treball, una altra per a text, una altra per a fer-me el sopar (ah no, aquesta no ha eixit encara, i mira que sí que seria útil...). Però tot basat en les referències existents, en el que ja tenim i ja hem vist. I així com internet no va arruïnar el món com deien els mals profetes, sinó que ho va fer tot més accessible i global, la màquina sí que té el risc d'exterminar-lo tal com el coneixem (cinematografies a banda). No sols per la quantitat de professions que es carregarà, i que internet sí que va saber compensar, almenys en part amb nous treballs, sinó perquè no deixarà lloc per a l'ànima.

El risc del bucle

Tal vegada tot el disseny gràfic de la història està fet ja. Imagines? Si l'usuari, en el seu clímax onanista d'allò gratis, continua abusant de la màquina per a dissenyar, hi haurà menys dissenys humans nous i originals. Com que la màquina no tindrà noves referències on inspirar-se (o copiar), no sabrà per on tirar i continuarà repetint receptes usades una vegada i una altra en un bucle que represente l'apoteosi del tedi. Avorrit.

Mentre l'ésser humà continuarà pintant en les parets de les coves encobert en les ombres, quasi amb por, perquè li donem valor deu mil anys després. Però continuarà sent sorprenent, creatiu i arriscat. La màquina no trencarà motles, no ens

sorprendrà amb una cosa que no hàgem imaginat. Això pertany a l'ésser humà. La màquina pot ser una eina molt útil, però no pot ser un fi en si mateixa.

El treball en l'era de la màquina

La pregunta del milió: anem tots a l'atur? Internet va arrasar amb algunes ocupacions, sí, però també va crear-ne unes altres. Programadors, «influencers» (si això és un treball), repartidors... La IA, en canvi, no ve a obrir més portes, sinó a tancar-les. No perquè no vaja a crear treballs, que sí que n'hi haurà: entrenadors de dades, supervisors d'algorismes, gent afinant «prompts» com si foren conjurs; sinó perquè cada ocupació nova que genera destrueix desenes de les ja existents. I la majoria d'aquestes ocupacions noves són per a perfils molt especialitzats, no per al gruix de la gent que viu de la creativitat, de la docència, de la traducció o del disseny.

Geoffrey Hinton, considerat com el padrí de la IA, alerta sobre una societat on «la IA s'usarà principalment per a reemplaçar treballadors, beneficiant els rics mentre aprofundeix la pobresa de la resta»². D'altra banda, el CEO d'Anthropic, Dario Amodei, no exagera: calcula que es podria eliminar la meitat de les ocupacions d'oficina de nivell inicial en només cinc anys, amb una desocupació del 20%³. Més optimistes són en Goldman Sachs (ja sabem el desastre que van muntar aquests visionaris...), estimen una

2. <https://nypost.com/2025/09/09/business/godfaher-of-ai-warns-tech-will-bring-massive-unemployment/>

3. <https://timesofindia.indiatimes.com/technology/tech-news/anthropic-ceo-repeats-his-ai-warning-on-jobs-that-had-created-outrage-and-sparked-debate-across-technology-industry/articleshow/123766141.cms>

pèrdua d'ús del 6-7%, encara que amb un salt del 15% en productivitat, que pot compensar part de l'impacte⁴.

La màquina no és la revolució industrial que va ser internet: aquella necessitava mà d'obra, noves fàbriques de components o nous oficis. La màquina no necessita tant l'humà, excepte com a consumidor passiu o com «currela» barat que òmpliga buits o prema caragols. I si el benefici es concentra en les poques mans de sempre, les que tenen servidors i capital per a entrenar bèsties de dades, el que veurem no és atur immediat, sinó una cosa pitjor: la precarietat generalitzada. Treballs d'un sol ús, valorats a cèntims, com si fórem extensions o peces de la mateixa màquina. L'ocupació, tal com l'entendem hui, mutarà en una cosa molt més fràgil, desigual i dependent.

Molts llocs de treball desapareixeran. Però el problema no és només la pèrdua d'ocupació. És la pèrdua de sentit. Quan una persona deixa de ser necessària per al sistema, també deixa de sentir-se part del relat col·lectiu. I una societat plena de persones sobrants és una societat fàcil de manipular. Fàcil de dividir. Fàcil de governar amb por i espectacle. I ací està la veritable bomba: no es tracta de la desaparició del treball, sinó de l'extinció de la seua dignitat.

L'espectacle del poder i el negoci del futur

Les màquines no arriben soles. No entren a la societat com una eina neutra que cadascú utilitza segons la seua (in)consciència. Arriba acompanyada d'un relat, d'una estètica i d'un model econòmic molt concret. I cada vegada és més

4. <https://www.goldmansachs.com/insights/articles/how-will-ai-affect-the-global-workforce>

evident que el seu desplegament massiu encaixa millor amb determinades formes de poder que amb altres.

Parlar de IA i democràcia no és parlar de tecnologia. És parlar de límits. Igual que parlar de feixisme no és parlar només de banderes, crits o grans titulars, sinó d'allò que realment s'amaga darrere del decorat.

El feixisme contemporani, més que una ideologia tancada, és un espectacle polític. Soroll constant, enemics inventats, discursos simples i una estètica grandiloqüent. Però mentre el focus està en la provocació i la batalla cultural, per baix s'introduïx sense resistència un programa econòmic molt clar: liberalisme extrem, desregulació, baixada d'impostos, debilitament de drets laborals, ofegament dels serveis públics i concentració del poder econòmic. La IA és perfecta per a aquest escenari.

No perquè siga feixista, sinó perquè necessita espais amb poca resistència democràtica per créixer ràpid. El feixisme modern, amb el seu soroll permanent, és ideal per desactivar el debat profund. Mentrestant, les grans empreses tecnològiques operen tranquil·lament: sense sindicats forts, sense regulació real, sense preguntes incòmodes.

La democràcia, en teoria —molt en teoria—, és incòmoda. Demana explicacions. Exigix transparència. Vol saber qui controla els algoritmes, amb quines dades i amb quins biaixos. Intenta protegir el treballador, el consumidor i l'usuari. Però ho fa a pas de tortuga, mentre el mercat corre dopat a tota velocitat.

No és casualitat que les empreses que lideren el desenvolupament de la IA miren amb simpatia entorns polítics on el mercat és sagrat i els drets són negociables. No necessiten dictadures clàssiques. Els basta amb democràcies afeblides, convertides en escenaris, on la política és una funció més del circ. Només cal recordar

el sopar del gran paladí del feixisme i el liberalisme aberrant, Donald Trump, amb els líders de les grans tecnològiques a la Casa Blanca. Fa més por pel que simbolitza que pel que diu.

I el circ, ací, no és una metàfora gratuïta. Darrere del teló no hi ha màgia: hi ha contractes, privatitzacions i algorismes que decideixen qui sobra i qui no. I per descomptat, a qui sobra, el deixaran amb una mà davant i una altra darrere, abandonat a la seua sort. I ens diran que és un «mantero», un immigrant o que nosaltres ja hauríem d'estar agraïts amb el que tenim, que no demanem més o acabarem amb un símbol pintat a la porta de les nostres cases. Ens distrauen amb llumenetes mentre trauen el conill de la desigualtat d'una butxaca amagada. El feixisme torna a aparéixer com a solució falsa: assenyala enemics imaginaris, promet ordre i, mentrestant, aplica polítiques que beneficien exactament els mateixos que controlen la tecnologia.

És una coreografia perfecta: el líder crida, el mercat cobra.

La IA no destruirà la democràcia. Però pot convertir-la en una broma de mal gust si la deixem créixer en un entorn on el soroll polític tapa el debat real i el liberalisme extrem opera sense oposició. No calen tancs. Només algorismes, impostos baixos i ciutadans cansats.

La pregunta no és si la IA ens farà més rics o més pobres. És si ens farà més humans o més prescindibles. I això no ho decidirà la tecnologia, sinó el sistema polític i social que li permetem construir. — EOF —

JO
DE
UN

SOC

UN
VOSALTRES.
ENTRE

TANTS

Antònim

Jo soc un de vosaltres. Un entre tants, que digué Estellés. Un dels molts que veu les falles des de la distància. No soc membre de cap comissió, no m'interessa especialment el món faller, no em molesta especialment tampoc, no fuig de la ciutat quan arriben les festes falleres encara que en alguna ocasió he lamentat no haver-ho fet. Vull dir que ni fu ni fa, que la meua actitud transita entre la indiferència, la resignació i el fàstic.

Però tampoc soc impermeable perquè no visc aïllat i soc receptiu als assumptes que ens interessen o preocupen als saguntins i saguntines. A més a més i pel que a les falles es referix, soc membre d'una família en la qual la densitat de fallers i falleres és absoluta i no sols quant al nombre sinó també en la implicació: participen, s'interessen, col·laboren, prenen iniciatives i, sobretot, gaudixen del i en eixe ambient. Podriem dir que, en el meu hàbitat més natural i immediat soc un exemplar rar o, si més no, extravagant. En el castic va la penitència. I també perquè de tant olorar la pólvora acabes tenint una certa capacitat d'obsevació sobre la vida d'este món tan peculiar i atractiu que són les falles.

Després d'estes paraules de presentació i justificació, el més normal és que es pregunten per què els estic parlant de mi i de tot açò. És fàcil: per sorpresa i a traïció, vaig rebre la invitació de la fallaAVINGUDA doctor Palos i adjacents perquè estimara la possibilitat de col·laborar i expressara la meua opinió (ressalte la paraula) sobre el fil conductor per a enguany: «La vida és com un gran circ». Així que anem per faena.

La falla individualment considerada, o les Falles en conjunt i amb majúscula, s'adapten molt bé al plantejament que vol desenvolupar este exercici la nostra comissió. Perquè la falla és varietat i diversitat, és alegria i dificultats, és mirar cap endavant sense perdre de vista

el passat, és adaptar-se a les circumstàncies i és també treballar perquè les coses evolucionen i s'adapten a la societat que les acull i de la qual són un tret d'identitat. En un resum breu podem dir que les falles són, com en el lema turístic, pura vida.

Des d'un punt de vista més superficial i lleuger, en cada falla, com en un circ, hi ha presència de tota mena d'artistes perquè tots són necessaris per a la qualitat i el bon desenvolupament de l'espectacle amb què sorprendre cada any els veïns i visitants. Són necessaris tots i els coneixements i habilitats que aporten per a la vida interna i per a la seua projecció cap a l'exterior, perquè ha d'estar ben greixat el mecanisme que tot ho mou sobre la base de la col·laboració i la confiança de tots els integrants de la comissió.

Així, hi haurà destres acrobates i malabaristes encarregats de fer equilibris econòmics per a quadrar el pressupost, ajudats per flexibles contorsionistes capaços de doblegar els números perquè tot acabe encaixant amb els reduïts i exigents recursos econòmics de la majoria de les falles.

Caldrà comptar amb briosos forçuts que milloraran any rere any les instal·lacions pròpies, engalanaran els carrers, els il·luminaran i milloraran la megafonia perquè els veïns gaudisquen més i es queixen menys.

Estos hòmens i dones forts estan sempre custodiats per un bon nombre d'escapistes capaços d'estar en tots els llocs on hi haja faena per tal de donar suport moral i acompanyament solidari però que manquen de l'habilitat suficient per a canviar la cervesa que porten en la mà per una brotxa, la granera, el tornavís o pujar a una escala a penjar una garlanda.

També hi ha ventrílocs i ventríloques incansables comptadors de contes, acudits i xafarderies amb què acompanyar el treball dels altres. Una

variant d'este espècimen faller present en totes les comissions és l'home bala, expert a eixir disparat quan té olors que hi pot haver faena.

Empassafocs enamorats del fum i la flama, sempre disposats a encendre una traca, preparar una barbacoa, una bona olla o una paella i fer fum de canyot al voltant de la quantitat d'aigua, el tipus d'arròs o si ha de dur caragols, totes qüestions essencials i de permanent actualitat.

Trapezistes suspesos allà dalt, que contemplen el treball de tots els altres però sense baixar mai a tocar terra i expliquen des d'allà dalt què és el que està fent-se malament i com caldria fer-ho.

No poden faltar el o els mestres de cerimònies o directors de pista, experts en qüestions protocol·làries o en vestimenta o en distincions o en tots els detalls que ara semblen haver-se convertit en la part essencial de la festa i vigilen que el mocador al cap dels hòmens tinga les dimensions adequades, la manera de col·locar-lo correctament i els nusos pertinents o preocupats perquè les falleres majors moguen la mà en saludar de manera espontàniament esclerotitzada.

Magues, mags i prestidigitadors encarregats de transformar papers de colors o senzilles teles en vestits, fer una carrossa, dissenyar un decorat o inventar un ball per a la cavalcada del ninot, el concurs de playback o una representació teatral.

I faltaven els pallassos, que també n'hi ha. Fallers dedicats en cos i ànima a riure's del mort i de qui el vetla. Que han d'intervindre sempre i dir la seua, toque o no toque. No sempre encertats, però imprescindibles per donar ànims, acompanyar, entretenir i fer riure els altres. Els pallassos són una categoria transversal, ja que poden formar part de qualsevol de les anomenades anteriorment o tindre un lloc específic i reconegut en la comissió.

He deixat per al final, encara que no el menys important, una d'aquestes activitats del circ que no contenen d'un reconeixement generalitzat siga perquè la seua especialitat causa un cert neguit siga perquè cada dia en queden menys. Parle de l'artista que s'engolix espases o sabres, menja bombetes i d'altres objectes estranys per al comú dels mortals i que en la falla és l'encarregat d'empassar-se tots els marrons, d'ací ve que cada dia hi haja menys candidats a exercir esta variant artística. Em referisc, és clar, al president o presidenta de la falla.

És clar que en totes les categories anteriors podem encabir fallers i falleres per igual, que en això com en tantes altres coses, s'han fet passos importantíssims en els últims anys en qüestions d'igualtat i eliminació de diferències i quant al desenvolupament de responsabilitats, càrrecs i treballs. Al capdavant, en la comissió, com en el circ, el que importa és la capacitat, l'interés o l'habilitat que cadascú estiga disposat a posar a l'abast del grup.

Els canvis, un repte importantíssim en el món faller que, com el circ transhumant, mira endavant cap al nou destí sense perdre de vista el lloc confortable que deixa arrere. De manera lenta però constant, desapareixen uns actes, es modifiquen uns altres i n'apareixen de nous. Les raons són diverses (econòmiques, d'oportunitat, de projecció, d'adequació...), però en qualsevol cas es nota un interès per respondre a la necessitat d'acostar-se al veïnat a través de la diversificació i millora de l'oferta d'entreteniment -cosa que de retruc ha dut a augmentar la col·laboració entre les diferents comissions-, millora evident dels llibrets en la forma i en el contingut, canvis d'enfocament i de llenguatge en temes ara contemplats amb més sensibilitat, setmanes culturals més treballades i diverses, disfresses més elaborades i de manufactura pròpia o el que s'ha convertit en l'element central de l'atenció

de fallers i falleres: la preocupació per tots els aspectes de la indumentària. Contràriament, en els actes de caràcter protocol·lari (proclamació, presentació, exaltació, ofrena...), sembla que els rituals són més resistents a les modificacions. Molts d'estos canvis són més cosmètics que de fons, però d'altres mostren tendències consolidades en els interessos fallers.

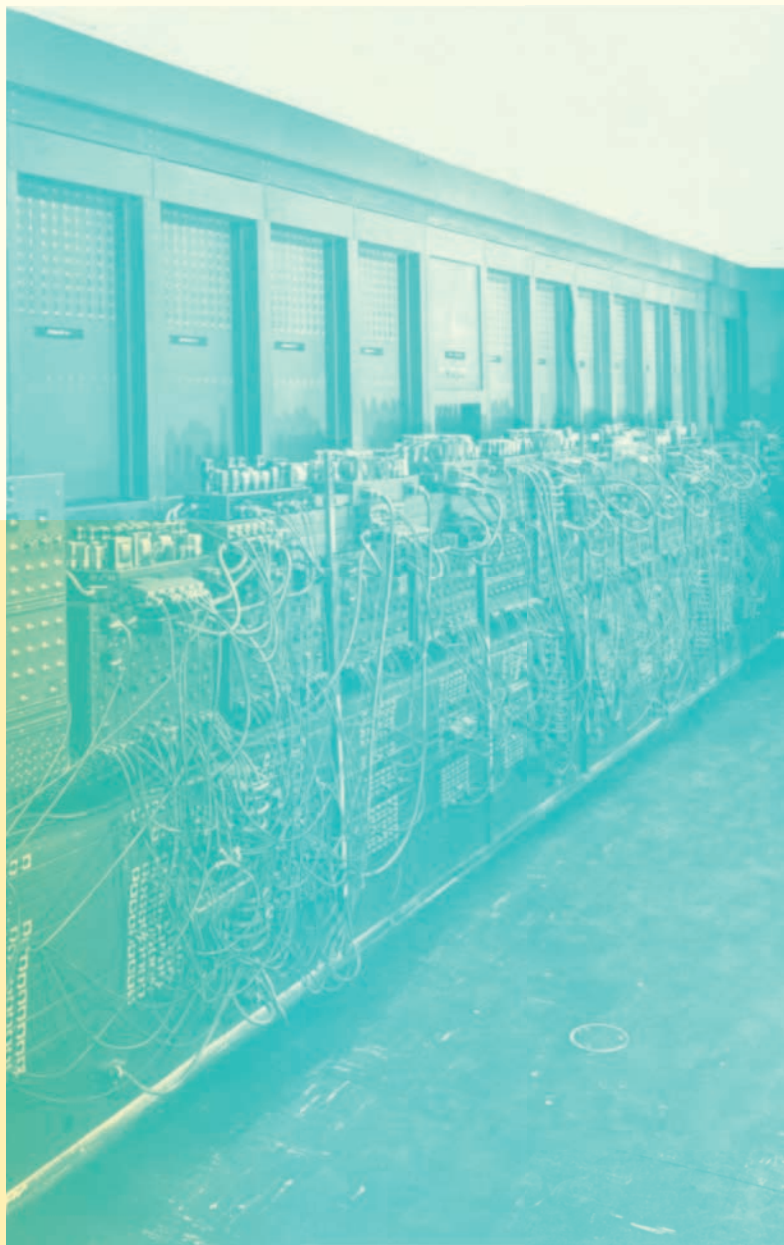
És en aquesta doble mirada on trobaríem la raó de la comparació entre circ i vida, entre les màsques, els lluentons i les robes cridaneres i una realitat que hi ha al darrere no sempre alegre i festiva. Potser el que volem significar quan diguem que la vida és un circ, o una obra de teatre on cadascú representa el paper que li ha estat assignat, o una mena de separació cinematogràfica en què assistim com a espectadors a una projecció en què som alhora els protagonistes, no siga una altra cosa que un intent de fugir de les pròpies accions i decisions en virtut d'un destí que ens espanta i que pren les decisions per nosaltres, o d'una més que dubtosa separació entre la realitat dels actes -el que fem- i les essències -el que som-.

L'essència, la tradició, allò que no es veu però ens fa ser el que som. Un altre tema molt faller. Tema sorprenent per a qui, com és el meu cas, entén que no hi ha cap cosa perenne que transita a través de la història i roman inalterable per acabar definint-nos, al marge dels canvis reals, com a poble, com a ciutadans, com a fallers o com a seguidors d'un club de futbol, que hi ha gent per a tot. Vaja, els valors eterns de tota la vida. L'essència acaba sent l'acumulació de passats essencials modificats des del present.

Al contrari, crec que la vida de les persones i de les comunitats és un canvi permanent i una adaptació a les circumstàncies a partir del ja viscut i l'experiència individual i col·lectiva. És una importantíssima tasca interessar-se pel

passat per a saber d'on venim i vacunar-nos col·lectivament contra l'oblit a fi de garantir la memòria de les coses, però sense pontificar ni sacralitzar ni idealitzar allò que suposem que va ser i tenir en compte que, a la fi, tot té un mig i dos vores.

Jo no sé si fem el que som, però ben segur que som el que fem. I això és exactament el que van fent les falles: redefinir-se permanentment, canviar per a ser. En eixa trajectòria hi haurà encerts i equivocacions però la cosa important serà, una vegada més, el camí i no tant el destí. – EOF –

ÀNIMA:

ESSÈNCIA

IMPERIBLE?

Carlos Segundo Rajadell
Faller

En parlar de l'ànima possiblement estem parlant de l'element més indefinit que coneix l'ésser humà. L'ànima és eixe element immaterial, intangible i immesurable que ens dona l'essència com a éssers vius, que ens fa ser com som. L'ànima és la germana major de la personalitat i el caràcter.

Hi ha ànimes molt diferents; hi ha «ànimes blanques», que són les d'eixes persones que tot ho veuen de manera positiva, incapaces, per principis, de fer el mal a ningú, sempre buscant el bé, evitant qualsevol conflicte, intentant posar pau si alguna vegada es veuen embolicades en algun: en definitiva, les persones conegudes com a «bona gent»; d'altra banda, estan les «ànimes negres», eixes persones que només busquen la confrontació, que fan el mal sistemàticament, de manera inconscient fins i tot, però que quan s'adonen tampoc tenen cap remordiment: són, en definitiva, la «mala gent».

A més, depenent de les diferents cultures, el seu significat pot tindre un sentit o un altre. No entrarem ací a valorar les diferents accepcions i orígens que pot tindre el terme, perquè podríem fer del text una autèntica llanda (molt il·lustrativa, això sí, però una llanda), i no és eixe el nostre objectiu.

Ací ens centrarem en la pèrdua gradual de l'ànima, d'eixa essència com a éssers humans, que s'està experimentant des de la implementació de la Intel·ligència Artificial com a element «bàsic» i cada vegada més recurrent en les nostres vides.

Va haver-hi ja fa molts anys un autèntic visionari en aquest sentit: el seu nom, Isaac Asimov. Ell és el posseïdor del cervell privilegiat que un dia va escriure «Jo, Robot». Per a qui no ho conega, aquest és un llibre de contes sobre els robots i la seua influència en la vida de l'ésser humà. En ell apareixen les tres Lleis de la Robòtica, les que seran les normes bàsi-

ques de convivència entre els robots i els humans per a garantir que l'humà sempre serà l'element predominant, el posseïdor de sentiments, i el robot el subordinat, un ésser incapaç de sentir excepte l'estrictament programat, intentant fer d'ells elements incapaços de fer el mal a l'ésser humà de cap de les formes imaginables. Us va sonant això respecte a la IA? Nosaltres posem l'ànima i ella ens ajuda, sense sentir ni patir, a força d'aprendre del que li donem.

Però a mesura que va avançant el temps, els robots comencen a tindre problemes importants, perquè, a causa del seu «aprenentatge», comencen a acumular cada vegada més situacions conflictives en la seua memòria cibernètica amb l'obligació de donar resposta, factor que fa que augmente la seua tendència a entrar en conflicte amb les tres Lleis de la Robòtica, tenint conseqüentment més propensió a perjudicar alguns éssers humans (sempre per a protegir-ne uns altres, però això no es valora) o a l'autodestrucció.

I ací sorgeix el gran problema, perquè l'ésser humà comença a pensar que el robot és una amenaça per a ell per alguna cosa que, ben analitzat, és impensable: es pensa que els robots estan «adquirint» part de l'ànima humana, una cosa que els fa pensar i poder discernir entre el bé i el mal, i això els converteix en una amenaça.

Però com ací l'humà continua tenint el control, al final decideix prescindir dels robots per a assegurar la convivència i l'esdevindre positiu d'una espècie que es continue regint per la seua ànima, pels seus sentiments, sense agents externs condicionants, per molt que, potencialment, siguen beneficiosos: ja ens apanyarem com puguem.

De totes maneres, ací podríem aplicar aquella dita que «l'home és l'únic animal que entropessa dues vegades amb la mateixa pedra»... i, al final, cau; o aquell altre de «blanc i en botella, llet»..., la que ens pegarem.

Perquè després d'això, decidim (uns més que uns altres, això també és veritat) deixar les nostres vides en mans de la IA, convertint-ho en assessor recurrent i, sobretot, donant-li caràcter de certitud a tot el que ella ens proposa. Hui qualsevol que manege un telèfon intel·ligent, tauleta o ordinador qüestiona un enginyer tècnic amb més de vint-i-cinc anys d'experiència en una empresa de desenvolupament de (oh, ironies de la vida) eixos elements que fan que la IA funcione:

-No sabràs més que jo de què va això: a mi m'ha dit la IA que és així, i això va a missa.

La implementació de la IA en les nostres vides cada vegada està fent que la nostra ànima es convertisca en una cosa més secundària, perquè, en el seu moment, quan això va aparèixer, li preguntàvem a les màquines només per qüestions tècniques que eren complicades per a nosaltres (qüestions de física o matemàtiques, sobretot). Hui la tendència ha passat a ser la de preguntar-ho tot, fins i tot demanar consells: «Pepet m'agrada perquè mesura 1,80, però Micalet, que també m'agrada, té els ulls blaus: amb qui isc, IA?».

Estem deixant l'esdevindre de les nostres vides cada vegada més en mans de màquines que ni senten ni pateixen, perquè només funcionen a base d'algorismes, de realitats quadriculades que, a més, per si no l'heu pensat, estan al servici i profit únicament dels seus creadors. Ells són els que, cada vegada més, coneixen els nostres gustos, habilitats i debilitats i els aprofiten en benefici propi.

Però el pitjor és que no hem après del gran Isaac Asimov, que fa que l'ésser humà s'adone d'això i reprenga el control. Ací ens han fet que ens acomodem tant pel ritme de vida en el qual ens hem introduït (o ens han introduït: ja sabeu, la carlota en el morro del ruc) que serà molt difícil que isquem d'aquest nivell de dependència de la IA en el qual hem caigut.

Per interessos propis i aliens, cada vegada prenem menys decisions pròpies, cada vegada som més propensos a caure en el convencionalisme social sense tindre en compte els nostres propis sentiments. Cada vegada som més previsibles, més autòmats, perquè la nostra capacitat de decisió pròpia cada vegada està més condicionada.

Al final, hem venut la nostra ànima, eixe element que ens donava l'essència com a éssers vius, a una cosa més poderosa que el diable. Hem venut la nostra ànima, una cosa abstracta i intangible, a una cosa tan tangible i manipulable com la ciència i les màquines, i això, al final, acabarà fent que acabem sent simples robots de carn i os, eixes ferramentes que ni senten ni pateixen, al servei de la IA i els seus controladors. — EOF —

REFLEXIÓ CONJUNT CURTA: I INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL

Enrique Blasco Martí

Estudiant de quart curs del Grau de Filosofia

Parlar d'allò que, com a espècie, portem al món, és mirar en un espill allò tan profund que tenim dins que no podríem arribar a desentrañar-ho sense l'ajuda de certes eines, a vegades ni amb elles. Les nostres eines ens delaten, no només a nivell particular sinó col·lectiu; com a societat ens veiem abocats a una existència que ens exigeix crear tant per a subsistir com per a existir. La nostra condemna és ser, per al món, les nostres accions, les nostres objectivacions, allò de nosaltres que deixem en el món i el convertim en objecte. Aquests objectes (artístics, socials, conversacionals, teòrics, científics) entren en comunió amb el nostre entorn; aquest reacciona a les nostres accions i nosaltres tant amb les nostres pròpies accions com amb la reacció del món a elles, amb tal misticisme i profunditat que amb freqüència ens converteix en neòfits de les nostres pròpies expressions en el món. Quantes vides han sigut dedicades a les obres de Cervantes? No ha revolucionat la popularització de la IA generativa el nostre comportament?

Fins ací res nou: la nostra ferramenta ens consumeix i, de sobte, les aules volen usar la IA al seu favor, nous mètodes d'estudi amb IA, noves empreses mostren nous «chatbots» amb millors imatges o ferramentes d'ajuda. D'un dia per a un altre, tots són professionals i ambaixadors d'una nova forma de crear, conèixer i interpretar el món; tot passa pel filtre de la IA, com va passar amb internet. Les veus en contra són sorolloses, estridents i fan olor a vell, només reforcen l'ús d'una ferramenta que no coneixem i de la qual el major benefici ni tan sols se l'emporta el consumidor (en el sentit més obscé de la paraula), sinó qui està darrere.

La IA generativa, però, és més que una ferramenta: és tecnologia. Peter Hershok assenyalava aquesta diferència important. Mentre que la ferramenta admet una voluntarietat d'ús, a par-

tir de la revolució industrial i la globalització massiva a mitjan segle XX, estàs obligat a participar de la tecnologia, encara que siga per omissió. En les facultats introdueixen activitats que requereixen la utilització de la IA generativa, reunions de professors debatent com detectar l'ús de ChatGPT, suposats especialistes acabats d'aparèixer preparats per a un nou model empresarial centrat en la IA. Mentrestant, el consumidor ha de vigilar si el que veu ha sigut generat per IA. O pateix en observar un dèficit de creativitat en els seus alumnes: necessiten preguntar a la IA com organitzar el seu temps o que pense per ells idees per a començar un assaig; fins i tot alguns que no saben, o no volen saber, buscar informació per a contrastar notícies sense preguntar a Grok si alguna cosa és real o no. L'ús de la tecnologia transforma el món d'una manera més radical, ràpida i essencial que res vist amb anterioritat; ens obliga a participar d'ella.

Cap acció està fora del sistema, som consumits i utilitzats com a bestiar d'informació. Nolen Gertz denomina «Data-driven activity» la tendència de permetre que la tecnologia regule i controle certs aspectes de la nostra vida, que aniria des d'acceptar les recomanacions de Netflix basades en les teues dades prèvies fins a demanar-li a ChatGPT que t'organitze una rutina. Açò ja passava abans, però ara, en primer lloc, la tecnologia té una resposta homogènia per a tots els consumidors i, a més, aquests saben que estan sent vigilats, que les seues dades estan sent analitzades i seran utilitzades per a millorar el producte, analitzar el mercat, conèixer el consumidor o castigar si és necessari. I com que la IA és una tecnologia àmpliament útil, tots la volen usar en les seues empreses per a produir més i més ràpid. S'ensenya als empleats, professors i buròcrates fins que tots depenen d'una o diverses empreses privades que

a cada ús els fan més rics i al seu producte més sofisticat, mentre tu t'alienes més i més del teu treball, de l'art que intentes crear o dels teus escrits. Aquests deixen de ser teus, perquè serveixen més com a pràctiques que milloraran la generació futura, que no la teua intenció particular. Allò destacable en aquest punt és la consciència de ser vist; res del que he dit és un secret, tothom sap que tota la seua activitat està sent perimetrada i analitzada, actuem i vivim distint perquè sabem que el que escoltem o llegim apareixerà en les estadístiques que ells mateixos ens facilitaran a final de cada any.

Malgrat tot això, i si a mi tant em fa tot açò? Si jo soc capaç d'utilitzar la IA generativa de manera creativa per a millorar el meu aprenentatge o el meu estudi, fins i tot l'utilitze al meu lloc de treball per a alleugerir la meua càrrega laboral, quin problema hi ha? La lectura individualista és temptadora, però no pareix que puguem tractar aquest tema si no és de manera social. Açò va en doble direcció: la responsabilitat última del cost energètic de la IA està en un sistema econòmic que és capaç de sacrificar tot recurs natural en pro d'un creixement, producció i consumició més ràpid i barat. No es pot assenyalar l'usuari mitjà de la IA com a responsable de coses que no ha provocat, però sí fer-lo conscient del cost de les seues accions. Ara bé, tothom sap el cost mediambiental de la IA; molts consumidors l'utilitzen com a broma recurrent, després d'una cerca exclamen «Un llac menys!», en una ironia graciosa i alhora cruel. Aquest és el preu de la comoditat, la parcialitat més absoluta. Veiem el món decaure políticament i només sentim ansietat i paràlisi, encara que encara hi ha una consciència filosòfica-política i una intel·ligència que, malgrat que molts ancians apocalíptics diguen el contrari, no s'ha perdut. Allò del que molta gent manca és d'interés real, que s'ha substituït per l'escarni.

No pretenc sonar «ludita», ni tampoc presentar un pensament paranoic sobre el progrés tecnològic. És ben sabut la por que van provocar tant la impremta, com l'electricitat, com internet en els més conservadors de les seues respectives èpoques. En ment tot açò, des de la revolució industrial tota tecnologia donada a les masses pareix haver servit per a cimentar un poder, una forma de vida i de consum massa concrets, fonamentada en la velocitat i la comoditat. Ambdues característiques no només homogenitzen el resultat de cada petició —el procés de creació és el mateix, un «prompt»—, sinó que pareix que ens lleven alguna cosa: una alienació de la nostra pròpia realitat, de les conseqüències de les nostres accions i dels últims fruits del nostre coneixement, que ja no és gràcies a nosaltres.

Hi ha accions que no haurien de ser còmodes i que la seua incomoditat, el dolor que produeixen en nosaltres, és el que contrasta la nostra experiència humana. Encara que ens ho venguen com una forma d'alleugerir el treball, no és una bogeria afirmar que només busca aconseguir que es produïska més en una jornada que no variarà, ni en temps ni en diners; en tot cas accelerar-la o ser substituït per la mateixa IA. Ens van prometre el paradís, una forma de recórrer la Biblioteca d'Alexandria, i ens han donat imatges estranyes a canvi de servir-los de rates de laboratori i vaques digitals.

Però la veritable pregunta, l'única pregunta important, és: per què voldries regalar el teu procés creatiu en aquesta teua única vida? — EOF —

Bibliografia

- Gertz N. (2018). Nihilism and Technology. Rowman & Littlefield International.
- Gollapudi I. [TEDx Talks] (2024). The environmental impact of AI | Isha Gollapudi | TEDxNormal. Youtube.
- Purser R. (2025). AI is Destroying the University and Learning Itself. Current Affairs. Desembre.

LA QUAN ESDEVÉ I LA VALENCIANITAT UN PAVLOVIA REFLEX

Francisco Javier García i Obligatorio
Inspector general de valencianitat

En algun moment del segle XX, una part del valencianisme urbà va decidir que entre el primer i el segon cognom calia posar una «i». No per necessitat lingüística, ni per tradició familiar, ni perquè constara al DNI. Perquè tocava. Com qui es posa una samarreta negra amb tipografia suïssa i diu que això és disseny gràfic.

Així, la conjunció «i» –una peça gramatical modesta, funcional i històricament contingent– ha passat a exercir de medalla simbòlica. Un gest mecànic, quasi robòtic: nom + cognom + «i» + cognom. Executat sense preguntar-se ni d'on ve, ni per a què servia, ni si té cap sentit en 2026. El reflex és immediat. El criteri, opcional.

L'ús de la conjunció «i» entre el primer i el segon cognom és una pràctica coneguda en l'àmbit catalanovel·lenc, especialment en contextos culturals, literaris i acadèmics. Tanmateix, al voltant d'aquesta forma s'han generat discursos identitaris i afirmacions històriques que no sempre resisteixen una anàlisi rigorosa.

Des del punt de vista filològic, convé aclarir-ho d'entrada: la «i» entre cognoms no és cap norma lingüística, sinó una convenció onomàstica. Escriure Fuster i Ortells no fa el nom més correcte, ni més genuí, ni més respectable. Simplement el fa diferent. I això, sembla, ja és prou. Les convencions onomàstiques descriuen usos socials, no imposen comportaments universals.

Contràriament al que sovint es diu, l'ús de la «i» entre cognoms no és una tradició medieval. El sistema original era, senzillament, el nom seguit d'un cognom. La generalització dels dos cognoms és un fenomen propi de l'àmbit hispànic, consolidat a l'edat moderna. El relat èpic diu que la «i» és «nostra», ancestral i popular. El problema és que no ho és. El sistema tradicional català i valencià no utilitzava cap conjunció entre cognoms. L'ús apareix tard, entre els segles XVIII i XIX, quan sectors de la burgesia catalana adapten al català un recurs ja existent en caste-

llà: la «y» entre cognoms, emprada per a marcar un pretés prestigi familiar, herència, matrimoni (si el dot de la part de la dona era més gran) o distinció social. No es tracta, doncs, d'un castellanisme lèxic, però sí d'una còpia estructural adaptada. Romantitzar-ho com a tradició mil·lenària és, com a mínim, imaginatiu.

Històricament, la «i» ha tingut dues funcions principals: un, clarificar l'estructura del nom quan hi ha possibles ambigüitats; i dos, dotar de solemnitat o coherència gràfica el nom en usos públics (signatures, obres, documents culturals). Hui cap d'aquestes funcions és necessària i molt menys imprescindible en la majoria dels contextos.

Des del punt de vista jurídic, no existeix el «nom creatiu». Tant l'Acadèmia Valenciana de la Llengua com la Universitat de València parteixen d'un principi bàsic i brutalment prosaïc: el nom és el que diu el teu DNI. La resta és estil, molta pose o literatura. Cap d'aquestes institucions atribueix a la «i» cap valor identitari; només és pertinent si forma part del nom registrat o ha estat reconeguda mitjançant un tràmit oficial.

El problema, doncs, no és usar la «i». El problema és usar-la per inèrcia, com un automatisme cultural buit. Quan un recurs gràfic passa de ser una opció conscient a un requisit moral implícit, deixa de ser llengua i passa a ser coreografia. Repetim el gest perquè altres el repeteixen. Com robots ben ensinistrats que enarboren algun tipus de bandera que, com totes, fa olor un poc a ranci; o que simplement, s'ha fet així tota la vida, sense preguntar-nos ni qui, per què, o amb quina intenció.

Arribats a aquest punt, potser caldria fer un pas més en la lògica de l'automatisme. Si afegir la «i» entre cognoms és un requisit implícit de valencianitat, potser la Generalitat Valenciana hauria de plantejar-se crear una màquina administrativa que la inserira de manera auto-

màtica en tots els noms. Sense excepcions. Així tots contents. Tots oficialment valencianísimos. Tots més valencians que el casc de Jaume I.

Aquesta mena de folklorismes tenen cada vegada menys sentit i, sobretot, no funcionen com a traducció lingüística. Afegir una «i» no tradueix un nom del castellà al valencià, igual que posar una dièresi no converteix un cognom en patrimoni immaterial de la humanitat. És un gest gràfic, no un procés lingüístic. De fet, si afegim la «i» per esport, la pregunta és inevitable: per què aturar-nos aquí? Quin sentit té mantindre l'accentuació castellana, els cognoms castellans o les grafies originals si el criteri és la valencianització simbòlica indiscriminada? Si ens valencianitzem a la babalà, no hauria de traduir-se tot? Cognoms, accents, fonètica i història familiar inclosa?

La resposta és òbvia: no. Perquè això ja no seria llengua, sinó caricatura. I és precisament en aquest punt on l'automatisme de la «i» revela el seu límit: no aporta rigor, no aporta claredat, i no aporta coneixement. Només aporta tranquil·litat simbòlica a qui confon identitat amb gestos repetits i avorrits. En l'ús general contemporani, la conjunció «i» està clarament en retrocés. La majoria dels parlants escriuen els dos cognoms seguits, sense cap nexa. Allà on sobreviu, sovint ho fa amb una funció nova: marcar adscripció simbòlica o identitària. Això no és il·legítim, però tampoc és neutre ni científicament justificable com a «tradició ancestral».

La defensa d'una llengua –i més encara d'una llengua avui ferida– no es fa des d'una grafia entre cognoms. No es fa afegint una «i» com qui col·loca un adhesiu com un robot amb la tranquil·litat de qui creu haver complit algun tipus de quota o tradició perquè s'ha fet des de sempre o queda millor segons un criteri vetust i sense sentit. No es tracta de fotocopiar tradicions inventades.

La llengua no es protegeix amb rituals buits ni amb automatismes identitaris. Es protegeix usant-la, parlant-la amb naturalitat, escrivint-la amb criteri i transmetent-la sense complexos ni impostures. Tot allò que substitueix l'ús real per la simbologia buida acaba convertint la llengua en decorat.

La «i» entre cognoms pot ser una opció legítima, elegant o perfectament prescindible. El que no pot ser és una prova de compromís lingüístic. Confondre una conjunció amb la vitalitat d'una llengua és reduir-la a un gest. Si el valencià ha de sobreviure, no ho farà gràcies a una «i». Ho farà perquè algú, en algun lloc, decideix parlar-lo.

LA FIGA DE TÀTIA. ASSAIG SOBRE L'IMPACTE DE LA INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL EN EL CINEMA (D'EXPLOTACIÓ)

Francisco Amigó i Pablo Pérez

Carne de Perro

El teu podcast de subcinema

Preàmbul

IA. Aquestes sigles al·ludeixen una tecnologia que va camí de canviar la nostra manera de viure. De fet, tots utilitzem en major o menor mesura la intel·ligència artificial, fins i tot de manera inconscient.

Últimament, coneixen algun projecte, del tipus que siga, que no anuncie l'ús d'aquesta ciència? Algun dispositiu tecnològic que encara no la tinga implementada?

Malgrat que aquesta disciplina va nàixer fa 70 anys, almenys a nivell teòric, el seu creixement en l'últim lustre ha sigut exponencial.

De l'entusiasme inicial s'ha passat gradualment, a mesura que hem anat coneixent les seues possibilitats, a la reserva o al dubte, quan no a la seua reprovació directa.

Siga com siga, s'ha creat tendència, cosa que, com qualsevol cosa que està en boca de tots i es posa de moda, genera opinió, posicionament i debat.

La ia en el cel·luloide

Malgrat el que puga semblar, la incertesa provocada per la intel·ligència artificial té com a base un temor atàvic: el temor de l'ésser humà que la seua creació se li gire en contra.

Com qualsevol novetat que provoca en la societat del seu temps esperança, angonya, anheli o por, acaba permeant en les arts, incloent-hi, des de fa 130 anys, també el cinema.

Per això podem rastrejar en l'art contemporani exemples previs al naixement de la IA, com el cas multimèdia de «Frankenstein», obra literària de Mary Shelley traslladada literalment centenars de vegades a la gran pantalla, o el de «Metròpolis» (Fritz Lang, 1927), on s'anticipa la possibilitat d'un ús pervertit d'enginyers com els robots.

En el cinema comercial modern han sigut diverses les obres que han tractat d'una manera o altra

el neguit que provoca en la humanitat l'amenaça de la màquina fora de control. Entre les més populars i/o influents trobem «2001: una odissea de l'espai» (Stanley Kubrick, 1968), «Blade Runner» (Ridley Scott, 1982), «The Terminator» (James Cameron, 1984), «The Matrix» (Andy i Larry -ara Lilly i Lana- Wachowski, 1999) o «Intel·ligència Artificial» (Steven Spielberg, 2001).

Fins ací podem llegir. No té el lector entre les mans un assaig elevat sobre aquestes cintes. L'editor d'aquest llibret no ha contractat redactors de «Dirigido por...»; ha contactat amb «Carne de perro», els heralds del subcinema.

I com que fer un tractat sobre el cinema d'explotació de la matèria que ens ocupa resultaria inabastable pel seu volum, hem decidit centrar-nos exclusivament en les pel·lis que afusellen l'obra de Cameron. Però com que d'aquest cribatge encara en resultaria una quantitat de cintes inassumible, tractarem aquelles produïdes fora del que és el nostre àmbit cultural. Anem amb els...

Terminators marca Emdbräu

Malgrat el que s'ha dit i abans d'entrar en matèria, no ens podem resistir a recomanar alguns «exploits» occidentals de la pel·li d'Arníe: «Destroyer, brazo de acero» (Sergio Martino, 1986), «R.O.T.O.R.» (Cullen Blaine, 1987), «Terminator 2» -la versió transalpina- (Bruno Mattei, 1989), «Cy-warrior» (Giannetto de Rossi, 1989) o «Alienator» (Fred Olen Ray, 1990).

Imprescindibles. Bona cosa de rialles.

Ciberbizarrisme

«Hong Kong Terminator» (Jean Lo, 1987). A hòsties amb la màquina.

Un agent de la llei és destinat en missió secreta a una explotació minera per investigar una sèrie de successos preocupants, entre els quals

s'inclou la mort del responsable de la seguretat del jaciment. Allí descobrirà una xarxa criminal dedicada a traficar amb una substància que incrementa la productivitat dels treballadors a costa de generar-los una gran addicció. Amb la col·laboració d'una atractiva sanitària intentarà descobrir qui i per què es troba darrere d'aquesta trama.

Aquesta producció, amb més influència d'«Atmosfera zero» (Peter Hyams, 1981) que de «The Terminator», té un to estrany que no arriba a jugar en contra seua. Hi trobarem acció (molt bones coreografies), comèdia, ciència-ficció, thriller i drama. Del final, millor no contar-ne res.

A més, planteja una qüestió que més d'un ens hem fet: no és molt més pràctic eliminar aquells humans que realment suposen una amenaça i esclavitzar la resta per servir-se'n? Skynet és estúpid.

«Lady Terminator» (H. Tjut Djalil, 1989). L'emperament de la terminator malaia.

La lúbrica Reina dels Mars del Sud jura venjar-se d'un dels seus amants, que l'ha desposseïda de la seua habilitat per liquidar tot aquell que es tira. Com? Molt senzill: arrancant una espècie d'anguila màgica del seu conill (una cosa així com una mantis religiosa). La venjança consistirà a liquidar la descendent d'aquell a través de la possessió d'una jove turista, que assassinarà i follarà tot aquell que se li creue pel camí, sembrant el terror pels carrers de Kuala Lumpur.

El realitzador aconsegueix transmetre eixe aire de fatalitat davant de la indestructibilitat de l'autòmat que desprenia la pel·li original. Bona cosa de trets, explosions, guantades i efectes pràctics salvables.

Ni «Skynet» ni robots. Allò interessant és la introducció del misticisme japonès en el ciberpunk.

Imagineu-vos el resultat. Per a no perdre-se-la. «Terminatrix» (Mikio Hirota, 1995). El conill encés en flames.

En un futur amb un gran problema de superpoblació s'adopta com a mesura un control ferri de la reproducció: només els homes i dones seleccionats a través de programes informàtics tindran autorització per fornir, suprimint la xacra de l'amor lliure. L'única esperança és un grup de resistents que es revolten contra aquesta situació d'esclavitud sexual. A una d'aquestes rebels se li encomana la missió de viatjar al passat per protegir el pare de la líder, amenaçat de quedar impotent abans d'engendrar-la per l'atac d'una androide (model T69, com no) especialitzada a trencar penis durant la còpula.

Comèdia picant de pressupost baixíssim, resposta softcore a, entre altres, «The Penetrator» (Sebastian, 1991).

La IA en aquesta producció és més «humanista»: no pretén eliminar aquells que la desafien, simplement inutilitzar-los.

«Terminator 5. La mort de Hollywood» (Ilya Bazhko, 2004). Pitjor que el Dia del Judici.

Un terminator és programat per emascarar el senyor pare de John Connor, un tros de carn batejat oriünd de Minsk. Per a això comptarà amb la col·laboració de Harry Potter i James Bond. El que no s'esperen és que el Sr. Connor estiga protegit per Rambo i Superman.

Infame llargmetratge rodat amb menys vergonya que mitjans, que ja és dir. Amateurisme en tots els aspectes, tècnics i artístics. Aquesta merda se sosté en acudits barroers i en nus masculins gratuïts (quina facilitat tenen per ensenyar culs i pililes), així deu ser l'humor bielorús, suposem.

Un dels títols més durs de veure que ha passat per les retines de CdP, que ja és dir. Pel·lícula de càstig que prohibirien fins i tot a Guantánamo. Només per a aquells que vulguen posar-se a prova.

«Terminator Fury» (Rajkumar Kohli, 2015). Somien els androïdes indis amb bigotots elèctrics?

Un terminator basat en el polialiatge mimètic té com a missió perseguir i liquidar en el passat uns estudiants indis que, amb els seus potents processadors 386, estan a punt de crear una IA que prendrà consciència de si mateixa en el futur. Afortunadament, comptaran en la seua lluita amb assistència budista.

Divertida «exploit» que té com a punt fort un ús abundant i desacomplexat de FX xurrers. Cal destacar l'arma secreta del T-1000: traure's literalment dels ous una motocicleta per potenciar la seua mobilitat.

Original per incorporar en la trama la intervenció divina a través d'amulets. Riallades assegurades.

«Terminator Revolution» (Listowel T. Adewale, ni puta idea de l'any). Un cíborg contra els seus «bros».

Una organització criminal es val d'un terminator per posar de genolls tota Ghana. I ja se sap: si aquest país cau, caurà tot el món.

Dues hores de persecucions, trets i hòsties amb unes coreografies marcial més que dignes. Que no té argument? Ja, i què? No us perdeu l'escena final a la piscina amb «perreo» inclòs i el «temarral» de la banda sonora, un rap que és pur flow. Ideal per a veure a 2x.

I fins ací aquest repàs al cinema abissal d'altres latituds i longituds que espolia sense vergonya ni respecte «The Terminator». Una visió exòtica de l'amenaça de la IA, menys apocalíptica però que afegeix misticisme i sexe. — EOF —

EL SOMRIURE

Rebeca Muñoz Oliver
Fallera

Un somriure és molt més que un simple gest.

És una espurna d'humanitat que il·lumina els racons més foscos de l'ànima.

És aquell detall invisible que transforma silencis en melodies, que converteix dies ordinaris en records inesborrables.

No pesa, no costa res, però el seu valor és incalculable.

Sovint, un somriure és el millor regal que podem oferir i rebre.

No cal paraules, ni grans gestos, només un petit moviment dels llavis, una lleugera corba que parla més que qualsevol discurs.

Hi ha qui diu que un somriure no pot canviar el món.

I potser tenen raó, el món no gira només per un somriure.

Però un somriure pot canviar un moment, transformar una mirada, despertar una emoció amagada.

Pot fer sentir a algú que no està sol, que és vist i estimat, que la seua presència importa.

Pot suavitzar les ferides d'un dia complicat, oferir consol quan les paraules falten, o donar valor a una conversa sincera i profunda.

Un somriure pot ser tímid o descarat, dolç o juganer, subtil o radiant, però sempre és autèntic quan naix del cor.

No coneix idiomes ni fronteres ni barreres culturals.

El somriure és universal, és el llenguatge més bonic i sincer que existeix: aquell que no demana paraules, però que ho diu tot.

El somriure d'un infant és esperança pura, la promesa d'un futur ple de possibilitats.

El somriure d'una àvia és saviesa, un reflex de tantes històries viscudes i lliçons apreses.

I el somriure d'algú que viu amb il·lusió és pura llum, un far que guia i inspira els que l'envolten.

El somriure d'una fallera és orgull, passió i amor per la tradició i la cultura que la defineixen.

Darrere d'una banda fallera, d'un mocador ben nuat, d'uns peus cansats després d'un llarg pas-sacarrer, sovint hi ha un somriure.

Un somriure que diu sense paraules: «Etic vivint el que sempre he somiat».

Un somriure que no cal fingir perquè brolla de manera natural, amb la música, amb la pólvora, amb la mirada càlida d'un públic que t'estima i reconeix.

Perquè en cada somriure s'amaga una història, un missatge d'esperança, un acte de valentia i generositat.

Somriure és regalar confiança, és oferir companyia, és construir ponts entre persones.

És un llenguatge silenciós que pot transformar el dia més gris en una jornada plena de color.

Així doncs, no subestimeu mai el poder d'un somriure.

Regaleu-lo sovint, sense por ni reserves.

Perquè, de vegades, un somriure és tot el que algú necessita per sentir que la vida val la pena, per trobar força per continuar, per recordar que mai està sol.

I és que, al cap i a la fi, un somriure no canvia el món.

Però pot omplir-lo de llum, encara que siga només per un instant.

I això, amics i amigues, ja és molt.

Somriu.

Somriu per tu i pels altres. Somriu perquè, en el fons, un somriure és vida. – EOF –

L'ESPERIT

FALLER

Teresa Aparicio i Matallín
Professora i fallera

—Adrià, on vas tan prompte? No tenies deures a fer?

—Sí, iaio, però ja he acabat.

—D'aquella manera els hauràs fet...

—Eren molt fàcils. Sols havia de definir què és per a mi l'esperit faller.

—Ah, que interessant! I què és per a tu l'esperit faller?

—Doncs, iaio, això quina importància té? Li ho he demanat al ChatGPT, l'he passat pel corrector del Softcatalà marcant-li que use les formes valencianes i feina feta i sense errades.

—I per saber-se, què t'ha dit el «Gepete» eixe?

—M'ha dit que és un concepte que resumeix l'actitud, els valors i l'ambient característic dels qui viuen intensament les falles i que no té una definició oficial, però sol entendre's com una mescla de: sentiment de comunitat, festa, alegria, humor, tradició, cultura, passió per la pólvora, solidaritat, participació, orgull i sentiment de pertinença.

—Molt bé, els típics tòpics que pareix que diuen moltes coses, però que no estan dient res... Clar, com pot saber una maquineta d'eixes allò que se sent per les falles si no té allò més important: vida!

—Però, iaio, ara amb màquines pot fer-se pràcticament de tot. Poden dissenyar-te una falla, programar els ninots i qualsevol dia podran fins i tot plantar-la, per no parlar d'eixos llibrets que tant t'agraden... Hui en dia, molta gent utilitza la intel·ligència artificial per fer textos, il·lustracions, etc. Hem d'aprofitar que tenim eixes possibilitats i explotar-les al màxim per a tindre temps per a altres coses...

—Tens tota la raó!, però saps què passa amb tot això? Que hi ha una cosa que s'està perdent.

—Quina cosa?

—El vertader esperit faller.

—I quin és per a tu eixe esperit?

—Dis-me tu, primer, què penses al respecte.

—Doncs, per a mi, és l'alegria d'anar al casal per estar amb els amics i les amigues, la família fallera, el bon rotllo amb persones d'altres falles que també esdevenen família, vestir-te de faller per desfilar en les cercaviles, anar de nit d'albaes darrere del tabal i la dolçaina, menjar bunyols amb xocolata o una paella o arròs amb fets i naps un dia de plantà, tindre un càrrec important, voler ser president o fallera major, anar a veure tantes mascletades com siga possible, participar en el teatre o en els playbacks, en els campionats d'esports i els jocs de taula, ballar en la dansa popular o anar a la crida emocionat per escoltar les falleres majors anunciar que ja estem en falles! I també gaudir al màxim de la festa en la setmana fallera anant a les despertades, ballant amb la xaranga, les nits de revetlla donant-ho tot... I què em dius dels premis? Iaió, no em digues que a tu no t'agrada quan ens enduguem bons premis, que jo t'he vist emocionar-te moltes vegades...

—Ja ho has fet molt millor que la teua màquina... Les màquines mai podran comprendre, encara que les programen perquè ho parega...

—Home, clar! I ara, iaió, et toca a tu... Així doncs, dispara...

—Ja pensava jo que m'anava a escapar... Doncs, Adrià, tot això que has dit és espectacular i m'ha portat molt bons records..., hauries d'haver-me vista a mi amb unes dècades menys a l'esquena..., però justament eixes coses les pot gaudir qualsevol persona, tinga o no tinga esperit faller.

—Aleshores, què seria per a tu el vertader esperit faller?

—L'esperit faller és molt complicat de definir amb paraules, però tractaré de fer-ho el millor que puga... Per a mi, l'esperit faller és l'esforç del faller que treballa sense esperar res a canvi, del que fa les coses per amor a les falles i la més pura satisfacció del treball ben fet

sense necessitat de la palmadeta de ningú o d'eixir en la foto, del que pren aire cada vegada que esclata un masclet perquè li recorda que prompte culminarà el treball d'un any sencer, del que cuida cada detall en l'ombra per a després observar orgullós com la seua falla s'alça orgullosa enmig del carrer.

—És de veres, iaio. Saps? Canviaré la redacció, que ara ja no em quede igual d'a gust. Com quasi sempre, tens raó en tot. Quin orgull ser el teu net. — EOF —

۱۲۷۳

۱۲۷۳

En un temps on tot es mesura amb dades, velocitat i eficiència, encara hi ha llocs on l'error és bellesa, on la incertesa és vertigen i la imperfecció, emoció. El circ és un d'aquests llocs. I la falla, un altre.

Al centre d'un món convertit en algorisme, el circ resisteix com un miracle fràgil. Un cos humà que vola sense xarxa o una rialla trencada darrere del maquillatge. Allí on les màquines no poden arribar, batega l'ànima: la por real, l'aplaudiment sincer, la passió que no s'imita.

Dins del circ, en el seu cor més fosc i honest, hi ha l'espai on la diferència es fa llum, on l'estrany es torna art. Cossos fora de norma, veus que desafinen, rostres impossibles i salts mortals. Una desfílada de l'inacabat, de l'imperfecte, del grotesc: l'humà en estat pur. Mentre les màquines repeteixen, tallades en sèrie, idèntiques i previsibles, el circ ens recorda que la bellesa real habita en allò que no encaixa, en allò que desafia la perfecció imposta (i impostada). Aquesta és l'última rebel·lió contra la uniformitat: el dret a no ser programables.

La falla, com el circ, és una veri-

PER QUÈ CIRC?

tat disfressada. Un ritual de foc, fusta i crítica. Un esclat d'humanitat enmig del formigó, la pressa i els uns i zeros. Un gest col·lectiu, artesanal, efímer i absolutament viu.

Mentre el món s'ompli de màquines que fan, però no senten; d'algoritmes que faciliten, però no abracen; d'intel·ligències que treballen, però no viuen; el circ i la falla són els últims temples de l'ànima. Espais on el cor pesa més que la fragilitat d'una vida fàcil i enganyosa. Allà on tot allò que es crema no mor: es transforma.

Aquest llibre és un homenatge a eixe batec antic i indomable. A la mà tremolosa que pinta, escriu, balla, construeix, canta o crea. A la que inventa mons, històries i sosté l'ànima.

PRESIDÈNCIA

Sergio Laguarda Julian

Moltes persones que hui esteu llegint aquesta pàgina us podreu imaginar l'orgull que em suposa dirigir-me a vosaltres com a president de l'AC Falla Doctor Palos i Adjacents. He de dir que escric aquestes paraules amb la sinceritat de qui es confessa un apassionat de les Falles en general i de les Falles del Camp de Morvedre en particular.

Primer de tot, i sent responsable al càrrec que ocupe, vos emplace a tota la comissió perquè ens mostrem units i unides davant de la barriada com la Falla que sempre hem sigut, una falla humil que uneix tots els seus esforços per a ser reconeguda en tot el món faller. Vol-dria agrair el sacrifici humà i econòmic que heu demostrat tindre en convertir el ser faller i fallera en article de primera necessitat dels vostres cors.

Les meues sinceres mostres de reconeixement als abonats i col·laboradors que amb les contribucions aporteuen el vostre «granet d'arena» per al desenvolupament de les innumerables activitats que es porten endavant durant tot l'exercici.

Arribats a aquest punt, em venen al cap paraules de gratitud a aquest equip de persones a les quals en el seu dia vaig proposar formar part d'aquest projecte. Em referisc, sens dubte, a tots els membres de la meua directiva, que m'han donat suport durant aquest any. També, per descomptat, a totes les persones que heu format part de cadascuna de les delegacions i heu treballat desinteressadament per i per a la falla. De tot cor, Gràcies.

D'igual manera, estenc de manera senzilla, sincera i emotiva el meu agraïment personal a la meua dona, la meua filla, ma mare i la meua família, per convertir-se en pilars imprescindibles per al desenvolupament de les meues funcions presidencials.

Faig extensible aquest saluda als veïns i les veïnes de Sagunt, als quals convida a eixir de casa per compartir amb nosaltres les nombroses activitats obertes a tot el públic. Des de la participació, el respecte, el sentit cívic i la convivència fallera i veïnal, viurem amb plena intensitat aquestes dates màgiques en què desbordarem el barri de llum, música i art.

Finalment, m'agradaria expressar unes últimes paraules per a les nostres màximes representants de les Falles 2026, Zoe Bautista Muñoz i Rosa Aguilar Tortajada, que tinc el gust de compartir el somni de representar l'AC Falla Doctor Palos i Adjacents. Passarem unes falles increïbles.

Espere estar a l'altura de vosaltres i ser un bon protagonista del vostre somni fet realitat.

Visca València, visca Sagunt, visquen les Falles i visca l'AC Falla Doctor Palos i Adjacents.

COMISSIÓ

Major

Femenina

Alicia Lara Cátedra
Carla de Castro Franch
Paula Pérez Martínez
Aitana Aznar Grimaldos
Almudena Grimaldos Murciano
Ana María Soriano Maureira
Desiré Párraga Cortés
Silvia Ferruses Clemente
Laura Bellver Soriano
Elisa Coll Ferrer
Lucía Ibañez Bosch
Ainhara Villena Escamilla
Nerea Gonzales Bellver
Erika Costa Bellver
Mari Tere Ferruses Clemente
Concha Pérez Garcés
Sonia Martínez Clemente
Tamara Igual Fuertes
Ana López Fernández
Laura Peris Boix
Maika Bellver Soriano
Sandra García Román
Rosa Canós Erruz
María Torrente Aguilar
María López Civera
Andrea Olivares Gurrea
Vicenta Canós Erruz
Nerea García Canós
Belinda Merlos Cortés
Consuelo Tarazona Antonino
Merche Aleixandre Vila
Vanesa Bosch Valero
Úrsula Sarió Peruga

Rebeca Muñoz Oliver
Laura González Pérez
Sonia Peruga Ayete
M.ª José Gómez García
Belén González Pérez
Tamara García Canós
Sheila Pérez Canós
Asun Borrás Montañana
Lidia Villalba Gómez
Rosa Aguilar Tortajada

Masculina

José Luis González Pérez
Juan Miguel Aznar Rubio
Antonio de Castro Serra
Juanma Lozano Falcón
Miguel Carbonell Vila
Manel Saiz Castelló
José González Egea
J. Vicente Pérez Arjona
Raúl Llop Caro
David Cutillas Madrona
Francisco J. Torrente Aguilar
Fernando Simón Casquel
Rafa Pérez Blasco
F. Javier Costa García
Francisco M. Torrente Martí
Ángel Carrascosa Hernández
Sergio Sánchez Pérez
Raúl Bautista López
José Boix Casanova
Enrique Villalba Martínez
Miguel García Moreno
Sergio Laguarda Julián

COMISSIÓ

Infantil

Femenina

Cayetana Carrascosa García
Emma Merlos Adrián
Valentina Carbonell Coll
Sara Lozano Peruga
Valeria Laguarda González
Julia Boix Sarió
Laura Alejos Ferruses
Mei Bautista Muñoz
Vega Pérez Peris
Ainhoa Costa Bellver
Sara Pérez Martínez
Mar Aleixandre Ibañez
Noa Bautista Muñoz
Carla Boix Sarió
Daniela Caballero Bosch
Blanca Sánchez Merlos
Zoe Bautista Muñoz

Masculina

Juan José Aznar Grimaldos
Felipe Aparisi Ferruses
Pau Civera Borràs
Mateo Saiz López
Fernando Carrascosa García
Izan Gonzales Bellver
Paul Sánchez Merlos
Fernando Caballero Bosch
Vicent Aleixandre Ibañez

FALLERA MAJOR

Rosa Aguilar Tortajada

Amb una emoció immensa i el cor ple d'alegria, em dirigisc a vosaltres un altre any més com a fallera major de la nostra volguda Falla Doctor Palos i Adjacents. Tornar a ser la vostra representant és un honor que mai haguera imaginat i que porte amb molt d'orgull i responsabilitat.

Les falles són molt més que una festa per a nosaltres, els valencians i valencianes. Són una expressió viva de la nostra cultura, de la nostra història i de la nostra identitat. Cada any, quan arriba el mes de març, els carrers s'omplin de llum, color i música, i els nostres cors bateguen al ritme de la pólvora i la tradició.

Enguany, tinc la sort de compartir aquesta aventura amb Zoe i Sergio. Junts hem format un equip meravellós i estic segura que viurem moments inoblidables a la nostra setmana gran de març.

Per descomptat, no puc oblidar la meua pròpia família, que ha estat sempre al meu costat, donant-me suport i animant-me en cada pas d'aquest camí. Sense ells, aquest somni no es tornaria a repetir. A tots els meus éssers estimats, gràcies de tot cor per ser la meua força i la meua inspiració.

La germanor que es viu en la nostra falla és un altre dels tresors que vull destacar. Som una gran família, on cada faller i fallera aporta el seu granet d'arena per fer que aquesta festa siga inoblidable. Des dels més menuts fins als més grans, tots i totes compartim la mateixa passió i el mateix esperit de col·laboració i amistat. Aquesta falla va passar per moments durs, però els afrontarem amb les ganes i l'esperit de superació que sempre ens ha caracteritzat.

A partir del 14 de març viurem molts moments especials, però, per a mi, l'Ofrena és, sens dubte, un dels moments més emotius de les Falles, l'any passat vaig viure una ofrena molt diferent i que sempre guardaré en el cor a pesar de la pluja. Caminar cap a la Mare de Déu, amb el ram de flors a les mans i el cor ple de devoció, és una experiència que no es pot descriure amb paraules. És un acte de fe, d'amor i de gratitud que ens uneix a totes i a tots.

Espere que aquestes falles siguen per a tots i totes vosaltres tan especials com ho són per a mi. Que gaudiu de cada moment, que balleu, que rieu i que celebriu amb la mateixa intensitat que jo. Que la màgia de les Falles ens unisca i ens faça somriure.

Visca la Falla Doctor Palos, visquen les Falles i visca Sagunt!

EXALTACIÓ DE LA FALLERA MAJOR

Rosa Aguilar Tortajada

Enguany, el destí ens ha regalat
una sorpresa que ningú no espe-
rava... ni tan sols tu.

Sense que ho sabérem, el teu marit
—amb tota la il·lusió del món— va
mourre fitxa per tornar-te a fer
fallera major. I així, quasi
sense avisar, has tornat a ves-
tir-te de festa gran, i ho has
fet com només tu saps fer-ho:
amb elegància, força i cor.

Quan em va telefonar Sergio
per dir-me que ja teníem fallera
major, no m'ho podia creure. I he
de confessar-te una cosa: l'única
persona en qui no vaig pensar...
vas ser tu.

Perquè ja ho havíem comentat
en alguna ocasió, i sabíem que
el teu treball et lleva moltes
hores... i ser fallera major també.

Però tu ets valenta, decidida,
i sempre vas amb el cap ben alt.

Tens caràcter, sí, però també una dolçor que t'il·lumina els ulls quan parles, quan mires, i especialment quan acompanyes Zoe, la meua filla, la nostra fallera major infantil.

Gràcies de tot cor, per haver dit que sí.

Per haver decidit viure-ho una vegada més, i per voler compartir-ho amb la nostra xiqueta.

Has sigut un somni per a ella—i per a nosaltres— tindre't al seu costat, agafant-li la mà i fent-li aquest camí molt més bonic.

Perquè ella és feliç quan va amb tu de la mà, i compartir aquest somni amb una persona com tu, que porta la tradició tan a dins del cor, és un regal que recordarà sempre. Estic segura que, juntes, fareu d'aquest any una experiència plena de moments inoblidables, rialles, aprenentatges i, sobretot, molta amistat.

Ja has viscut un any com a fallera major, i la teua família sap molt bé què suposa:

Maria, que et maquilla com una reina, Paco, que et mima i et consenteix amb tot, i Fran, que..., bé, encara no hem aconseguit que et parles, però tot arribarà —promés!

El teu volgut 2025 ha sigut un any increïble per a tu, i sabem que serà difícil de superar.

Però esperem de tot cor que el 2026
et deixe tants bons moments com ho ha
fet aquest any.

Tantes vivències, tantes emocions...,
que tot allò que visques amb Zoe
i amb Sergio siga tan bonic i espe-
cial com el que vas viure amb Blanca
i amb Miguel.

Sabem que no és fàcil d'igualar,
però, com a mínim, que ho puga em-
patar.

Gràcies per ser, per estar, i per vo-
ler formar part d'aquesta història
tan bonica.

AÇÒ ÉS UN CIRC!

Açò és un circ, ple de funció,
on el poder es torna exhibició.
Un showman mana des del balcó,
més pendent del gest que de la raó.

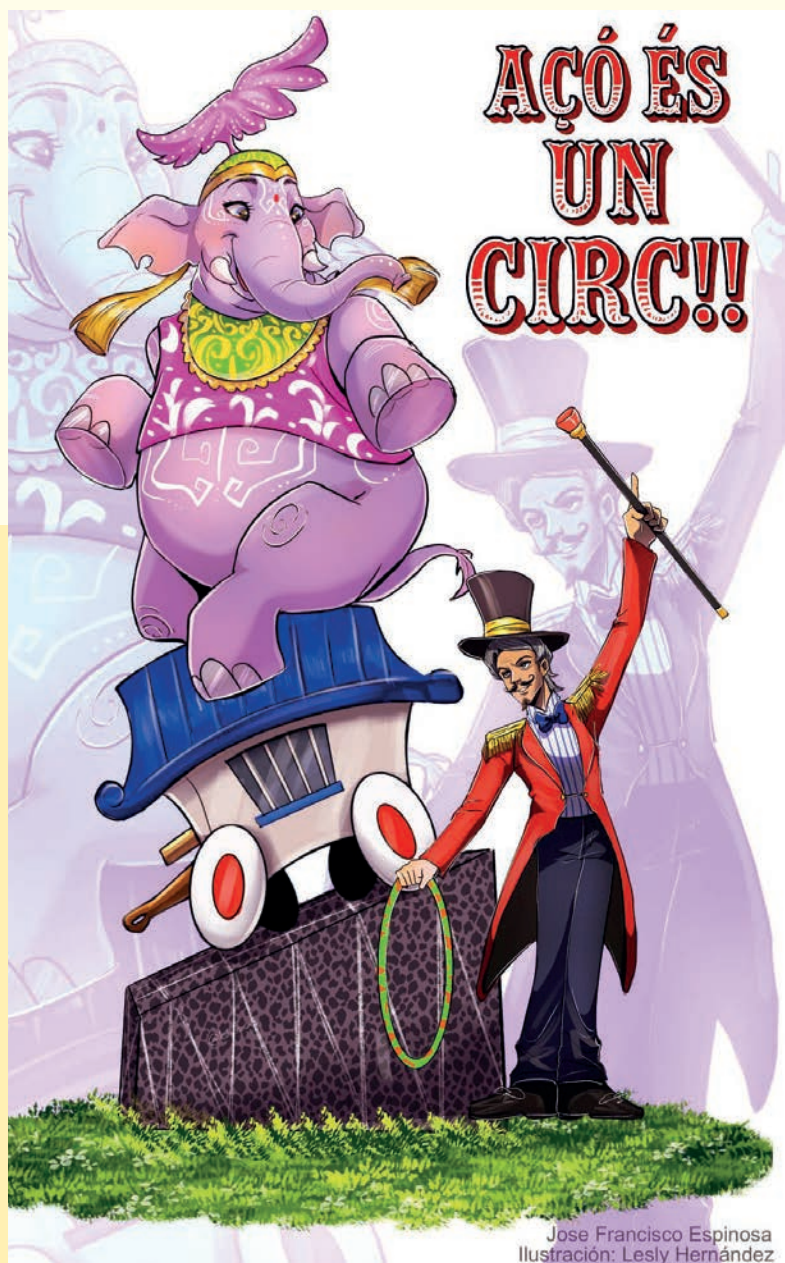
Dalt d'un carro lleu i passatger,
el càrrec puja... i l'ànima, no sempre.
Quan el soroll tapa el trellat,
el sentit es queda a baix.
L'elefant, poble fort i pacient,
sosté l'espectacle obedient.

Té força, memòria i cor,
però l'ànima espera despertar millor.
Pallassos, fils i gran destresa,
paraules buides, molta promesa.

Marionetes que ballen al so,
quan falta ànima i sobra decoració.
El domador marca el ritme lent,
controla el focus i el moment.

Millor distraure que escoltar
una ànima crítica que vol parlar.
I el circ avança sense parar,
entre camells i mirada externes.

Mentrestant, la ciutat resisteix,
esperant que l'ànima torne a ser present.
Açò és un circ, però també un avis:
sense ànima, el poder és buit.

FM INFANTIL

Zoe Bautista Muñoz

Hola a tots i totes,

Soc Zoe, la fallera major infantil
de la Falla Doctor Palos de l'any
2026.

He somiat tantes vegades a poder
dir aquestes paraules que ara, des-
prés de quasi un any, encara em pa-
reixen un somni.

Soc fallera des que estava a la pan-
xa de ma mare, al costat de la meua
bessona Noa.

La primera vegada que ens vestírem
de falleres va ser per a la ofrena
de l'any 2014, amb tant sols quatre
mesos. Érem tan menudes que qua-
si no se'ns veia dins del vestit
de fallera.

Sempre m'ha fascinat el món
de les falles i he volgut aprendre
tot el que podia per a quan arri-
bara el meu moment saber de proto-
col, d'indumentària, de pentinats,
els himnes, els balls regionals...

La nostra cultura m'encisa!!

Per això, quan els meus pares van decidir que era el moment de presentar-me a fallera major, el meu cor començà a bategar molt fort perquè anava a viure tot el que durant anys havia somiat.

I sí, ací estic al capdavant de la xicalla de Doctor Palos, intentant fer-ho el millor possible i gaudint d'un any que està sent increïblement meravellós.

Ho és gràcies a la parella que duc al meu costat, perquè sense Sergio i Rosa no seria el mateix. Ells m'acompanyen, ensenyen, cuiden i estimen com si foren la meua família, i sé que a partir d'ara ho seran. Ells estan vivint el 2026 amb la mateixa il·lusió que jo, sense deixar-me sola en cap moment. Gràcies, gràcies i mil gràcies per estar sempre amb mi, per no soltar-me mai de la mà.

M'agradaria que tota gent fallera gaudisca de les falles de 2026 i que tots els que no són fallers vinguen a visitar-nos i s'enamoren d'aquesta festa tan nostra i tan meravellosa que són les Falles.

I que tots passeu per Doctor Palos, perquè no serem molt fallers però som els millors.

Esteu tots convidats a vindre a visitar-nos i gaudir de la setmana fallera de 2026 amb nosaltres.

Per a mi serà la millor setmana del món, i de la millor festa del món, LES FALLES.

EXALTACIÓ DE LA FM INFANTIL

Zoe Bautista Muñoz

Tu i jo vam arribar al món el mateix dia. Encara que sí, tu eres la major per tres minuts.

Som bessones, i això no és només compartir aniversari o cara pareguda.

És compartir-ho tot: l'espai, les joguines, els secrets, els nervis... i també les baralles, clar.

Perquè sí, discutim. Molt. Massa vegades.

Però això no lleva que t'estime molt. I que no sabria estar sense tu.

Tu eres la que somia amb el vestit de fallera, amb la banda ben posada, amb els actes, amb el protocol i la música.

Jo... soc més de tirar-me al sofà, de jugar a futbol i posar-me un xandall.

Però, de vegades, em pose el vestit i el monyo i no per les Falles...
sinó per tu.

Perquè sé que per a tu aquest any és molt especial.

Perquè t'ho estàs guanyant, perquè somrius com mai, perquè brilles.

I perquè, encara que som tan diferents, eres la meua altra meitat.

Tu ho tens tot controlat, jo em des-
piste a la mínima.

Però quan estem juntes, ens equilibrem.

També tenim una germana menuda, que ens mira com si fórem súper heroïnes.

Encara que no sempre ens portem bé, ella veu que ens cuidem, que ens defensem, i que encara que ens tirem coixins pel cap, després ens abracem rient.

T'has convertit en una fallera major infantil de 10.

Amb gràcia, amb ganes, amb molta responsabilitat (i també amb un poc de drama, perquè això no falla).

I jo, encara que preferiria estar a casa sense pinta ni laca..., estic ací, al teu costat, perquè vull viure aquest any amb tu.

Perquè eres la meua bessona, la meua

guerra i la meua pau, la que em coneix millor que ningú, la que em fa enfadar i riure en el mateix minut.

I quan et veig tan feliç, tan contenta, tan tu..., sé que val la pena tot.

Així que no ho oblides mai:

Encara que no siga fallera de cor, ho sóc d'ocasió, i només per tu, perquè t'ho mereixes tot.

T'estime molt, encara que de vegades no ho diga.

Teta, estàs molt guapa amb el teu vestit de fallera.

Quan desfiles, sembles una princesa i em fa molta il·lusió veure't tan feliç.

Estic molt orgullosa de tu. Quan siga gran, vull ser com tu. T'estime molt!

EL MEU ANIVERSARI

És dia de festa i d'alegria,
bufem les veles amb fantasia.
No és només un any el que sumem,
és l'ànima viva que celebrem.

Un pallasso gran fa riure el cor,
amb un osset ple de tendror.
Regals, joguets i mil colors,
fan ballar l'ànima entre cançons.

Una caixa oberta... quin espant!
Un ninot apareix de sobte i tant.
L'ànima aprén, sense temor,
que créixer és sorpresa i emoció.

Una xiqueta juga en silenci,
amb la seua nina i paciència.
Perquè l'ànima, de tant en tant,
també vol calma i anar més lent.

Amb els ulls tapats, la pinyata espera,
un colp d'il·lusió i pluja sincera.
Confiar, creure i imaginar,
així l'ànima aprén a volar.

Una molineta gira sense pressa,
un regal senzill que no pesa.
Les coses menudes, amb emoció,
fan feliç l'ànima del xiquetó.

En este aniversari tan especial,
celebrem la festa més essencial:
que l'ànima jugue, riga i somie,
i que mai, mai... deixi de ser xiqueta.

UN ANY EN IMATGES

Cavalcada

Cavalcada

Cavalcada

Lliurament de recompenses

Lliurament de recompenses

Lliurament de recompenses

Macrodespertà

Macrodespertà

Presentació del llibret

La Plantà

La Plantà

La Plantà

La Plantà

Passacarrers

Passacarrers

Passacarrers

Passacarrers

Nits de Falles

Nits de Falles

Nits de Falles

Nits de Falles

Nits de Falles

Nits de Falles

Ofrena

La Cremà

La Cremà

La Cremà

Comiat

Paelles

Paelles

Proclamació

Proclamació

Proclamació

Proclamació

Proclamació

Proclamació

Proclamació

Nominació i Proclamació FJFS

Nominació i Proclamació FJFS

Nominació i Proclamació FJFS

Nominació i Proclamació FJFS

Ofrena del Pilar

Play-backs

Play-backs

Play-backs

9 d'octubre

9 d'octubre

9 d'octubre

9 d'octubre

Presentació

Carrera solidària

Setmana Cultural

Setmana Cultural

Setmana Cultural

Setmana Cultural

Visita dels Reis

Visita dels Reis

Premis Narrativa i Dibuix Juvenil

Peritaciones Sagunto S.L.

José Vicente Pérez Arjona
Ingeniero técnico - Périto Tasador

C/ de la Partida de l'Òliba, 55b
46500 Sagunt, València

T. 962 663 086

M. 630567 593

jvicente@peritacionessaguntosl.com
peritacionessaguntosl.com

The advertisement features a dark teal background with white line-art illustrations of various food items: a corn on the cob, a fried egg, a mushroom, a pizza, a roasted chicken, a skewer, a leaf, a drumstick, a BBQ grill with the word 'BBQ' on it, and a sausage. Small white stars are scattered throughout the background.

casa planes

¡Mucho más que una carnicería!

 AVENIDA DOCTOR PALOS, 4
46500, SAGUNTO

 962 66 40 13
682 633 471

 POLLOSPLANES.COM

  @POLLOSPLANES

Novarse Construcciones

RESTAURANTE & SALON
EVENTOS & BODAS

Abierto a mediodía, martes a domingo. Todo el día viernes y sábado

Tel.: 667 644 066 - 636 712 844

Sagunto. Cami de Liria, 46.

info@elmiradordesagunto.com

www.elmiradordesagunto.com

 **El teu
operador
local**

Bones Falles!

**Connectem a milers
de valencians!**

Quattre
fibra | mòbil | energia

Lápides Javi Navarro

C/ La Pau, 2B - 46500 - Sagunt - València
618 713 360 - javiernavarro1965@gmail.com

Talleres Andrés Jerez Bosque

**PLANCHA
PINTURA
MECÁNICA**

C/ Artista Fallero Nave 5-1 (Pol. Ind)
46529 Canet d'en Berenguer (Valencia)
Teléfono y fax 962 671 259

farmaciaavenida

ortopedia

Avda. Dr. Palos, 8 - Sagunto

T. 962 661 978

  @farmaciaortopediaavenida

MECÁNICA EN GENERAL

DIAGNOSIS MULTIMARCA

TEL.: 96 026 20 22 / MÓVIL: 667 69 73 96

Avda. País Valenciano, 65 - 46500 SAGUNTO (Valencia)

tallerpedroespinosa@hotmail.com

INFERCO

CALIDAD NATURAL

Sustratos
Abonos
Fertilizantes
Decoración jardín

www.inferco.com

PA i DOLÇ
AMPARIN
AMPARO MASIA GARRIDO

Especialidades:
TORTAS PASA Y NUECES,
PASTEL DE BONOATO,
ROSQUILLETAS,
PASTAS CASERAS
SIGUIENDO LA TRADICION

Talleres
GARCÍA
ELECTROMECAÁNICA Y MANTENIMIENTO EN GENERAL
C/ Roma, 11 · 46500 · Sagunto
T. 962 661 596
talleres_garcia@hotmail.es

ESCUELA CANINA
611 658 300

Wedding dogs
Alimentación
Dieta BARF
Snacks naturales

Peluquería
Guardería
Adiestramiento personalizado

Un lugar diferente para el cuidado de tu mascota.
Carrer tallers, 7 (46520)
Port De Sagunt

volumen
estilismo

DSLlaboral
vestuario y protección

www.dslvestuario.com

Bolos

Vacunación
PUE DESPUÉS DE 15 DÍAS DE VIDA

CENTRO VETERINARIO
CLÍNICA · PELUQUERÍA CANINA Y FELINA · TIENDA ESPECIALIZADA

HORARIO

LUNES A VIERNES. 11:00-13:00 y 17:00-20:00
SABADOS. 11:00-13:00

Sants de la Pedra, 81 - Sagunto

TELÉFONO: 962 651 022
URGENCIAS: 600.555.130

*Hornos
Domingo*
a leña

AL PAN, PAN
ESPECIALIDADES DE ESTA CASA:
PASTAS CASERAS, PASTELERÍA Y BOLLERÍA CALIENTE (MAÑANAS Y TARDES)
PERO LO MEJOR DE TODO "EL PAN NUESTRO DE CADA DÍA"

 OPTICA REAL

Diplomado en Optica
Gonzalo Moreno Vivas

**Cami Real, 39
46500 SAGUNTO**

Tel. 96 266 15 01

PORTAUTO
tu nuevo taller
SPG
en Puerto de Sagunto

 Amortiguadores	 Electricidad	 Pintura
 Cambio de aceite	 Embragues	 Plancha
 Distribuciones	 Mecánica	 Silenciadores

📞 962 604 510 / 606 636 668 | 📍 C/ Acería, nº 27 · 46520 Puerto de Sagunto

ClimAcesa

Aire acondicionado • Calefacción • Ventilación y extracción
Placas solares • Frío industrial

630 663 983
climacesa@hotmail.com

floresVidal

Av. Doctor Palos, 11
46500 Sagunt (València)
Tel. 96 266 31 50
mòbil: 626 27 81 29
<http://www.floresvidal.com>

QUOSC APRI prensa i pirotècnia

TOT L'ANY / CATEGORIES F1, F2, F3 I INTERIOR T1
FESTES I CELEBRACIONS / COETS / TRAGUES
FONTS / BATERIES / PIROTÈCNIA FREDA / PETARDS
ARTIFICIS D'INTERIOR CATEGORIA T1

Av. Doctor Palos 22, baix
46500 Sagunt / València
962 660 626 / 607 885 642

JULIAN VIDAL
CARPINTERIA METALICA

FABRICAMOS CARPINTERÍA EN ALUMINIO Y PVC / TOLDOS / MAMPARAS DE BAÑO
MOSQUITERAS / PERSIANAS / CRISTALERÍA / CERRAJERÍA / FORJA
CUBRICIÓN DE TERRAZAS / INOX / CORTADO Y PLEGADO DE CHAPA

carpinteriametalicajulianvidal.com
info@carpinteriametalicajulianvidal.com
mòvil: 670 533 121 / Tlfno: 964 14 10 83
C/ Eras Altas 3, 12460 Viver (Castellón)

HUMONNOS

TIENDA ESPECIALIZADA
VAPEO · SHISHA
ARTICULOS FUMADOR

WWW.HUMONNOS.ES
 @HUMONNOS

Roma i Salut
Farmacia

C/ Roma, 8
46500 Sagunto
(Valencia)
T. 962 662 004
farmaroma6@gmail.com

mariacaprìchos

tu tienda de moda y complementos

 96 394 66 35 / 616 54 90 45

 info@mariacaprìchos.com

 C/ Mayor, 1 (esquina plaza Mayor)
46500 SAGUNTO (Valencia)

 www.mariacaprìchos.com

síguenos en

PELUQUERIA Y BELLEZA

 Partida de l'oliba, 55

 96 266 47 66

 692 362 279

 estilismesoniamartinez

cuidar

les nostres tradicions
ens posa en peu.

 **caixa
popular**

Cuidem les persones.